

Interreg

Medfinansieras av
EUROPEISKA UNIONEN

Sverige – Norge

Arbetspaket 1.3

Framtidens hållbara skogsbruk

SKOGSSTYRELSEN

SKOGKURS

**REGION
DALARNA**

Innlandet
fylkeskommune

**Region
Värmland**

GAMMELKROPPA
SKOGSSKOLA & KONFERENS

skogforsk

Innehållsförteckning

Förord	1
Kapitel: Modell och teori	2
Kapitel: Framtidens hållbara skogsbruk – ett arbetspaket inom ett interregprojekt	5
Kapitel: Tillämpning av modellen i detta projekt	7
Kapitel: Dokumentation av träffarna	13
Kapitel: Resultat från aktionsforskning och utvärdering	18
Kursutvärdering	24
Kapitel: Att tillämpa modellen i samband med kurser på temat hållbart skogsbruk	27
Kapitel: Våra viktigaste tips	29
Kapitel: Läs mer och referenser	33
Kapitel: Användning av modellens delar i andra sammanhang – ett par exempel	34
Bilagor	38
Bilaga 1: Lära in – Lära ut	39
Bilaga 2: Gantt-schema	40
Bilaga 3: Inbjudan + Kontakt	41
Bilaga 4: Självskattning	44
Bilaga 5: Interna agendor för träffarna	47
Bilaga 6: Reflektionsfrågor för träffarna	54
Bilaga 7: Avslutande reflektionsfrågor	60
Bilaga 8: Kursutvärderingsfrågor	63

Framtidens hållbara skogsbruk

Arbetspaket 1.3 inom Gränslös arbetskraft till skogs

Förord

Denna rapport sammanfattar arbetet inom arbetspaketet *Framtidens hållbara skogsbruk*, som ingår i ett gränsregionalt projekt för att stärka kompetens och intresse för skogliga yrken i länen Dalarna och Värmland i Sverige och Innlandet i Norge. I takt med klimatomställningen och en växande bioekonomi behövs nya sätt att arbeta, lära och utveckla ett hållbart skogsbruk.

Arbetet har utgått från en pedagogisk modell där lärande sker genom aktivt deltagande, erfarenhetsutbyte och koppling mellan teori och praktik. Modellen har anpassats till olika målgrupper bland annat yrkesverksamma i skogsbruket och enskilda privata skogsägare av Skogforsk i samarbete med andra europeiska forskare i ett tidigare projekt. I samband med *Framtidens hållbara skogsbruk* har vi vidareutvecklat modellen tillsammans med tjänstemän och enskilda privata skogsägare i Sverige och Norge.

Rapporten redovisar genomförda aktiviteter, metodik och lärdomar från arbetet, och visar hur evidensbaserad kunskap och beprövad erfarenhet tillsammans kan bidra till ökad förståelse för komplexa frågor inom hållbart skogsbruk. Förhoppningen är att rapporten ska fungera som ett stöd och en inspirationskälla för fortsatt utveckling av kompetens, arbetssätt och lärande inom den skogliga sektorn.

Vi vill rikta ett varmt tack till samtliga deltagare som delat med sig av sin tid, sina erfarenheter och sina perspektiv under arbetet. Vi vill också tacka projektets finansörer för stöd och möjliggörande av genomförandet.

Ort och datum

Uppsala 2026-06-22

Författarnas namn:

Lotta Woxblom, Malin Juter och Line Djupström

Interreg

Medfinansieras av
EUROPEISKA UNIONEN

Sverige – Norge

SKOGSSTYRELSEN

SKOGKURS

REGION
DALARNA

Innlandet
fylkeskommune

Region
Värmland

Kapitel: Modell och teori

Pedagogisk utgångspunkt – livslångt lärande

Arbetspaketet *Framtidens hållbara skogsbruk* bygger på en pedagogisk modell för livslångt lärande, inspirerad av och vidareutvecklad utifrån den så kallade Nextfood-modellen som har fokus på handlingsinriktat och deltagarbaserat lärande. Modellen har i detta sammanhang anpassats och tillämpats av Skogforsk i en fallstudie riktad till yrkesverksamma i skogsbruket och enskilda privata skogsägare i Sverige och Norge.

Grundtanken i modellen är att lärande sker mest effektivt när deltagarna är aktiva, delar erfarenheter med varandra och kopplar teori till praktiska situationer. Utgångspunkten är att "alla lär av alla" och att både evidensbaserad kunskap och beprövad erfarenhet är centrala för att förstå komplexa frågor inom hållbart skogsbruk.

ABOUT NEXTFOOD

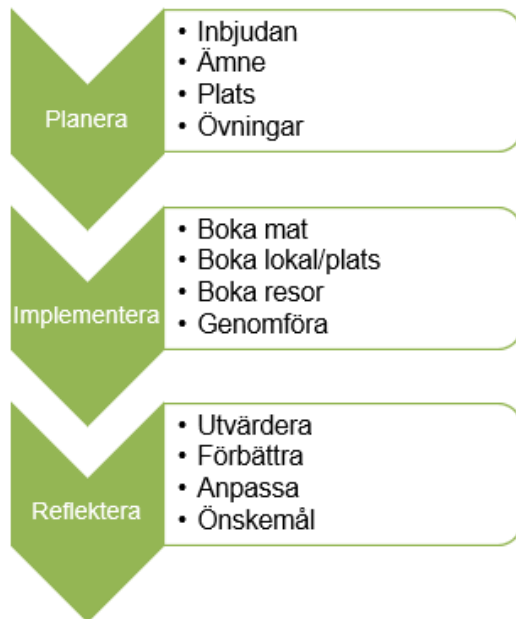
A Collaborative and Action-Oriented
Learning Model

Handlingsinriktat lärande – planera, genomföra och reflektera

Modellen bygger på handlingsinriktat lärande (action learning), där processen är cyklisk (figur 1 och 2). De som planerar utbildningen uppmuntras att:

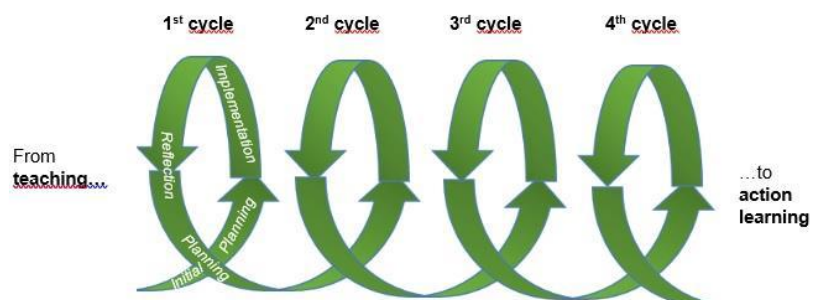
- planera en aktivitet eller åtgärd, med utgångspunkt från vad kursdeltagarna önskar lära och vad de tror sig kunna bidra med inom ett specifikt tema
- genomföra den i praktiken,
- reflektera enskilt och gemensamt över utfallet,
- och därefter justera och anpassa programmet och metodiken inför nästa steg.

Figur 1: Stegvis utveckling och lärande – aktiviteter vid tillämpning i kursen "Framtidens hållbara skogsbruk" för enskilda privata skogsägare.

Kursutveckling sker alltså stegvis och anpassas löpande utifrån deltagarnas frågor, behov och erfarenheter.

Figur 2: Handlingsinriktad utveckling och lärande - från undervisning till lärande genom stegvis planering, tillämpning och reflektion i cykler.
(Lenaerts m fl 2022)

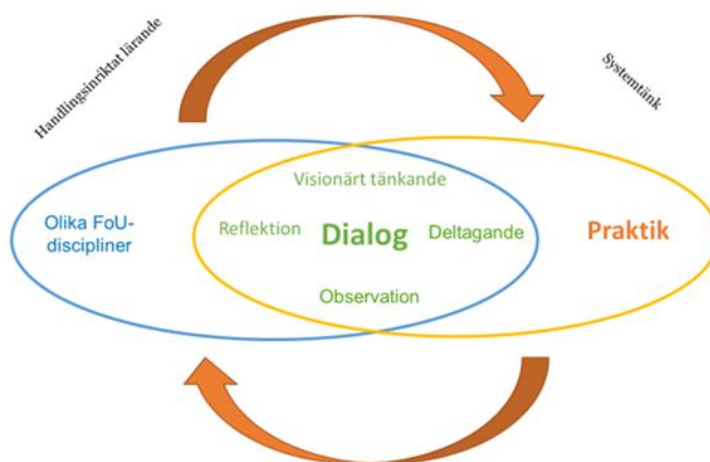

Kärnkompetenser som verktyg för lärande

Våra antaganden kan blockera vår förmåga att upptäcka nya möjligheter. En central del i modellen är därför att genom hela processen synliggöra och träna på våra kärnkompetenser:

- **Observation** – att kunna se och tolka saker i sin omgivning förutsättningslöst, det vill säga utan att döma eller dra förhastade slutsatser. Denna kompetens är grunden för att kunna göra en opartisk bedömning och ska leda till att vi tar reda på tillräckligt med information innan vi förkastar eller bifaller något vi sett. Man kan exempelvis betrakta skogen ur olika perspektiv och fundera på vilken funktion den fyller ur ekologiskt, ekonomiskt eller socialt perspektiv.
- **Dialog** – genom dialog kan vi gå från enskilt tyckande till gemensam förståelse. I dialogen har vi förstått hur vi själva och andra tänker. Vi har lyssnat aktivt för att verkligen ta till oss den andres tankar, och vi har förstått att det ofta finns en mosaik av olika vinklingar på ett problem eller en möjlighet. Vi kan ställa frågor som öppnar för gemensamt lärande och aktivt lyssnande. Det är viktigt att i detta sammanhang skilja mellan debatt, diskussion och dialog.
- **Reflektion** – att reflektera ger oss nya insikter och bidrar till vår förmåga att se samband mellan praktik, erfarenhet och teori. Vi kan reflektera både tillsammans och enskilt. Reflektion är en process där vi utvärderar vårt eget perspektiv och våra erfarenheter och som ibland kan kräva lång tid. Ofta reflekterar vi omedvetet och olika insikter mognar fram utan att vi egentligen vet varför. Vi kan också reflektera medvetet genom att ta oss tid att tänka.
- **Visionärt tänkande** – att formulera långsiktiga mål och föreställa sig hur den egna skogen och det egna lärandet kan utvecklas. Genom att koppla samman insikter, erfarenheter och fantasi kan vi skapa en bild av ett annat framtida läge och ett mål vi vill uppnå. Det är viktigt att man tillåts vara visionär och att idéerna inte förkastas för tidigt av en själv eller andra.
- **Deltagande** – att aktivt bidra med sina kunskaper, frågor och erfarenheter samt bidra till att skapa delaktighet i gruppen är grunden i denna modell. Vi lär av varandra och ju större delaktighet desto större lärande.

Genom repetition och konkret tillämpning vid varje träff är målet att kompetenserna successivt ska bli mer begripliga och användbara för deltagarna.

Figur 3. Den pedagogiska modellen bygger på att alla deltagare lär av varandra – i vår tillämpning enskilda privata skogsägare, skogliga, tjänstemän och forskare (Bearbetning efter Lieblein m.fl. 2019)

Kapitel – Framtidens hållbara skogsbruk – ett arbetspaket inom ett interregprojekt

Kursen som beskrivs i denna rapport är ett av delprojekten i ett Interreg-projekt kallat *Gränslös arbetskraft till skogs* (www.skogsjobb.org).

Målgruppen för denna kursomgång har varit enskilda privata skogsägare i Sverige och Norge.

Kursen leddes av ett team på åtta personer som tillsammans bildade styrgrupp för projektet. Teamet bestod av deltagare från Glommen Mjøsen Skog i Norge och Mellanskog i Sverige, Skogsstyrelsen, Gammelkroppa Skogsskola och Skogforsk. Vi har tillsammans planerat, genomfört, dokumenterat och utvärderat utbildningen enligt en struktur som Skogforsk varit med och utvecklat inom ramen för ett tidigare EU-projekt (www.nextfood-project.eu).

De tre deltagarna från Skogforsk, som medverkat vid utveckling av modellen och anpassat konceptet för att passa målgruppen skogsägare, fungerade som "mentorer" för övriga organisationers representanter. Tanken var att dessa representanter genom att delta i hela processen skulle lära sig grunderna i modellen för att kunna ta med den hem för att tillämpa och sprida pedagogiken i sin egen verksamhet.

Under perioden träffades hela projektgruppen totalt åtta gånger i möten. Däremellan har delar av gruppen mötts vid behov i samband med detaljplanering av olika träffar. Kick-off och avslutande möte hölls fysiskt i Uppsala respektive Elverum, medan övriga möten för uppföljning och planering av träffar skedde digitalt via Teams.

Delprojektets syfte och mål

Detta delprojekt har två syften med tillhörande mål:

- 1) Att skapa erfarenhetsutbyte mellan enskilda privata skogsägare, representanter för deltagande organisationer och experter som kan bidra till ett livslångt lärande.

Målet med detta är att skogsägarna ska bli aktiva, veta vad de har för mål med sitt skogsbruk och hur de ska göra för att nå dit samt att de andra deltagande parterna får ökad förståelse för hur skogsägare tänker och resonerar kring sitt skogsbruk.

- 2) Att tillämpa modellen och anpassa den för att fungera vid fortbildning för olika kategorier – skogsägare och yrkesverksamma - inom skogssektorn.

Målet är att alla medlemmar i projektteamet, genom att delta aktivt i denna process, ska känna till modellen och ha fått erfarenhet av att använda den för att kunna ta med den till den egna organisationen.

Kick-off med projektteamet

I juni 2024 bjöd Skogforsk in samtliga deltagande organisationer till Uppsala i Sverige för att introducera modellen och planera genomförandet.

Agenda

- Arbetspaketets syfte och mål
- Nextfood-modellen
- Kärnkompetenserna
- Struktur och bokade datum
- Utbildningsdokument

Figur 4. Kick-off-möte i Uppsala då projektteamet möttes och modellen introducerades.

Avslutande träff med projektteamet

I maj ett år senare träffades hela projektteamet i Elverum i Norge för en avslutande träff då vi tillsammans reflekterade kring våra erfarenheter och lärdomar från projektet.

Agenda

- Incheckning
- Vad minns vi? - skapa tidslinje
- Mina 5 viktigaste lärdomar från projektet
- Övriga erfarenheter
- Brainstorm inför rapporten – vilka kapitel vill vi ha med?
- Börja skriva
- Sammanfatta och avsluta:
 - Vilka i din organisation kan ha nytta av modellen?
 - Hur når man dem?
 - Hur går vi vidare?
- Bokning av uppföljningsmöte under hösten

Figur 5. Avslutande möte med projektteamet för att reflektera över process och lärande.

Kapitel: Tillämpning av modellen i detta projekt

Processen – planering, implementering och reflektion

Den pedagogiska modellens struktur har genomsyrat arbetsprocessen under projektperioden. Detta innebär att kursens innehåll byggts upp stegvis via planering, implementering och reflektion i anslutning till träffarna (figur 1 och 2).

Planering

Den övergripande planen för denna kursomgång gjordes under våren 2024. Datum för alla kursmöten sattes och vi bestämde att totalt tio skogsägare, fem från vardera land skulle rekryteras till kursen.

Förberedelser – vad vill deltagarna lära sig och vad kan de bidra med?

Innehållet i kursen bygger till stor del på deltagarnas egna önskemål om vad de vill lära sig inom ramen för aktuellt tema, i detta fall hållbart skogsbruk.

Alla deltagare – markägare och projektteam – fick därför i samband med kursstart, besvara en enkät med två frågor kopplade till kursens tema:

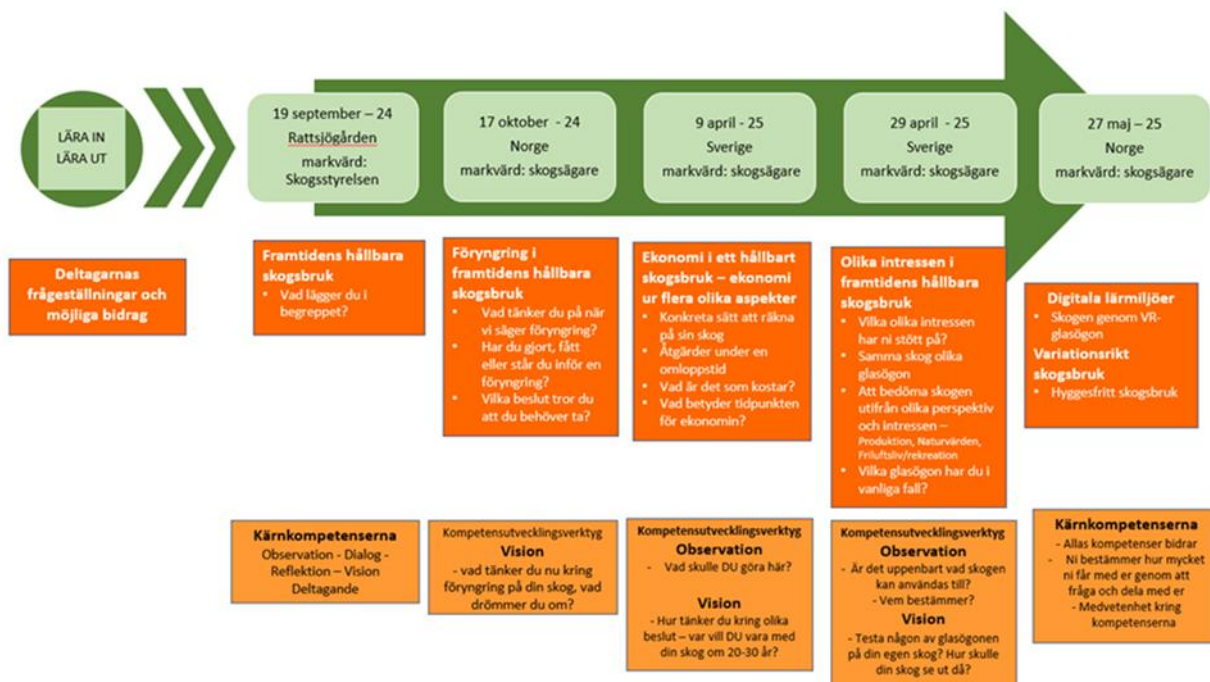
- Vad vill jag lära mig inom området för utbildningen?
(detta har jag funderat på...? vilken effekt ger det om man...? skulle man kunna göra så här...?)
- Vilka erfarenheter har jag och vad kan jag bidra med till de övriga deltagarna?
(det här kan jag en del om..., det här brukar underlätta..., jag gjorde så och det blev bra...)

Utifrån svaren i denna enkät och ytterligare önskemål som framkommit under träffarna har vi sedan successivt utvecklat kursens innehåll.

Kursplan och innehåll

Kursen sträckte sig över en period av ca nio månader (september 2024 till maj 2025) och inkluderade totalt fem fysiska träffar à fem timmar. I bilaga 2 finns ett GANT-schema över projektets tidsplan.

Figur 6 visar kursplan med tidslinje med träffarnas innehåll. Innehållet i respektive träff fastställdes successivt under projektperioden och var styrt av skogsägarnas önskemål om vad de vill lära sig och förutsättningarna på den fastighet vi besökte.

Figur 6. Kursplan med tidplan och innehåll i de olika träffarna.

Inför varje kurstillfälle samlades projektteamets medlemmar via Teams för att planera träffen i detalj; agenda och programinnehåll samt praktiska arrangemang och ansvarsområden. Grunden för träffarnas innehåll och upplägg var förutom skogsägarnas önskemål, våra egna erfarenheter från tidigare möten, kursutvärderingar och reflektioner från alla deltagare (skogsägare och projektteam), vilket vi tog hänsyn till när vi planerade kommande möten.

Vid träffarna anpassades programmet till den skogsfastighet vi skulle besöka. Som grund för planeringen gick någon i projektteamet igenom förutsättningarna på aktuell skogsfastighet tillsammans med markägaren och man enades om intressanta lokaler att besöka och frågor som var relevanta att ta upp på fältträffen. Denna information samt deltagarnas tidigare önskemål om vad de önskar att lära in respektive lära ut utgjorde basen för detaljplanering av agenda och aktiviteter under träffen.

Implementering

I god tid inför varje träff skickades kallelse med information om plats och tema ut till skogsägarna.

På den första fältträffen introducerades lärandemodellen och kärnkompetenserna. Det är viktigt att kärnkompetensernas betydelse för lärandet tydliggörs redan från start och att alla motiveras att själva delta i inlärningsprocessen genom att aktivt träna på att använda kompetenserna på ett strukturerat sätt.

Vi använde dessa kärnkompetenser som verktyg för lärande under träffarna. Kompetenserna tillämpades genom öppna frågor, praktiska observationer i fält, dialogövningar i smågrupper och gemensamma reflektioner i helgrupp. Ämnen och kompetenser i fokus vid respektive träff framgår av kursplanen i figur 6 och agendorna för träffarna i bilaga 5.

Varje möte inleddes med en kopp kaffe, en smörgås och tid för småprat. Syftet var att skapa god stämning och ge möjlighet för deltagarna att lära känna varandra bättre. Projektledaren introducerade sedan programmet innan vi tillsammans gick till de utvalda lokalerna för att titta på och prata om det tema som var aktuellt för dagen. Mitt på dagen gjordes avbrott för lunch som serverades i fält.

Varje träff avslutades med 15 minuters enskild skriftlig reflektion då samtliga deltagare, skogsägare och projektteam, fick sätta sig ner för att besvara frågor i ett förberett dokument. Dessa dokument hade två funktioner, dels att ge deltagarna möjlighet att samla sina tankar och intryck från dagen innan hemfärd, dels att utgöra underlag för planering av kommande träffar. Efter den femte och avslutande fältträffen fick deltagarna en hemläxa i form av en mer omfattande slutreflektion kring kursen som de deltagit i. Reflektionsfrågorna från respektive träff finns samlade i bilaga 6.

Reflektionsfrågorna skiljde sig till viss del åt mellan de två deltagargrupperna. Medan det för skogsägarna oftast handlade om lärande och tankar i förhållande till egna tillämpningar, låg fokus för projektteamets frågor kring hur väl syftet med dagen uppnåtts och vad som gått bra respektive mindre bra i själva genomförandet.

I slutet av första och sista träffen fick deltagarna också fylla i ett självskattningsdokument för att få en uppfattning om hur väl man lyckats utveckla kärnkompetenserna under kursperioden bilaga 4.

Reflektion och planering inför kommande aktivitet

Reflektioner och lärdomar från tidigare fältträffar utgjorde grunden vid planering av nästkommande fältträff. På så sätt kunde vi använda våra erfarenheter för att utveckla kommande aktiviteter.

Denna struktur för planering, implementering och reflektion upprepades genom hela kursperioden.

Från undervisning till att "alla lär av alla"

En av utmaningarna vid tillämpning av Nextfood-modellen är det faktum att traditionellt lärande – från läraren vid katedern till studenterna – är normen för de flesta. Detta ställer höga krav på att kursledarna redan vid rekrytering av skogsägare introducerar och förklarar värdet av konceptet som bygger på att "alla lär av alla" och att anmälan förutsätter att man aktivt deltar i träffarna. *Alla*, såväl skogsägare som projektteamets medlemmar, förutsätts delta och bidra aktivt under hela kursperioden, detta inkluderar såväl medverkan på träffarna som att fullgöra de skriftliga uppgifter som ingår. Det är därför viktigt att alla får information om detta i samband med att de bjuds in att delta i kursen.

Rekrytering av skogsägare

Utgångspunkten för de flesta skogsägarna när de anmälde sig till kursen, var att de framförallt var intresserade av att få ny kunskap och att utbyta erfarenheter om skogsskötsel och naturvård med experter och andra skogsägare.

Skogsägare rekryterades från de två skogsägareföreningarna och information om kursen förmedlades såväl muntligt som skriftligt.

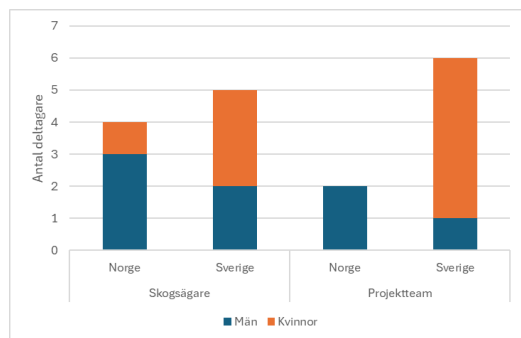
I inbjudan till kursen framgick att den pedagogiska modellen som vi använder oss av skiljer sig från traditionell katederundervisning och att deltagandet därför kräver en annan typ av engagemang än när man deltar i utbildning av traditionell modell. I den skriftliga informationen framgick också datum för samtliga träffar, så att skogsägarna skulle kunna planera in och reservera dessa dagar för att delta i fält. I samband med den första träffen fick samtliga godkända villkoren i ett deltagaravtal. En signatur innebar även att de godkände att kursarrangörerna har rätt att använda dokumentation, exempelvis fotografier och citat från träffar och skriftliga dokument till olika typer av rapporter och presentationer av projektet.

Deltagare och närvaro

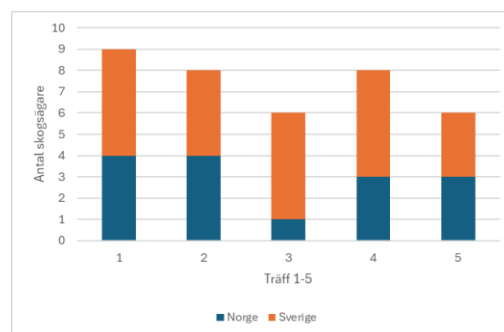
Till kursen rekryterades totalt tio skogsägare – fem från Sverige och fem från Norge. Åtta av dessa fullföljde kursen, medan två av skogsägarna lämnade kursen efter att ha varit med endast vid en respektive två av de fem träffarna. En av dessa uttryckte besvikelse över nivån på träffen och den andra hade inte tagit höjd för att prioritera träffarna över sitt arbete. I övrigt var det en skogsägare som hade förankat förhinder vid ett tillfälle på grund av arbete och två som uteblev från en av träffarna på grund av sjukdom.

Som nämnts tidigare var syftet med projektet också att Skogforsk skulle förmedla utbildningskonceptet till representanter från övriga medverkande organisationer. Därför var det viktigt att även dessa deltog aktivt under såväl planering som träffar och att de fullföljde de skriftliga uppgifterna. Detta krav uppfyllades till fullo.

I figur 7a och b redovisas totalt antal deltagare respektive skogsägarnas närvaro på de olika träffarna.

Figur 7a. Deltagare – skogsägare och projektteam

7b. Skogsägarnas närvaro på de olika träffarna

Arenor för lärande

Våra arenor för inläring bestod av skogen, en chatt och de skriftliga uppgifterna. För projektteamets del tillkom även de projektmöten som nämns ovan. På sista träffen fick vi också chans att testa en digital lärmiljö i form av VR-glasögon.

Skogen

Vid träffarna besökte vi totalt fem olika skogsfastigheter - en fastighet med koppling till Skogsstyrelsen och fyra privata skogsfastigheter; två i Norge och två i Sverige.

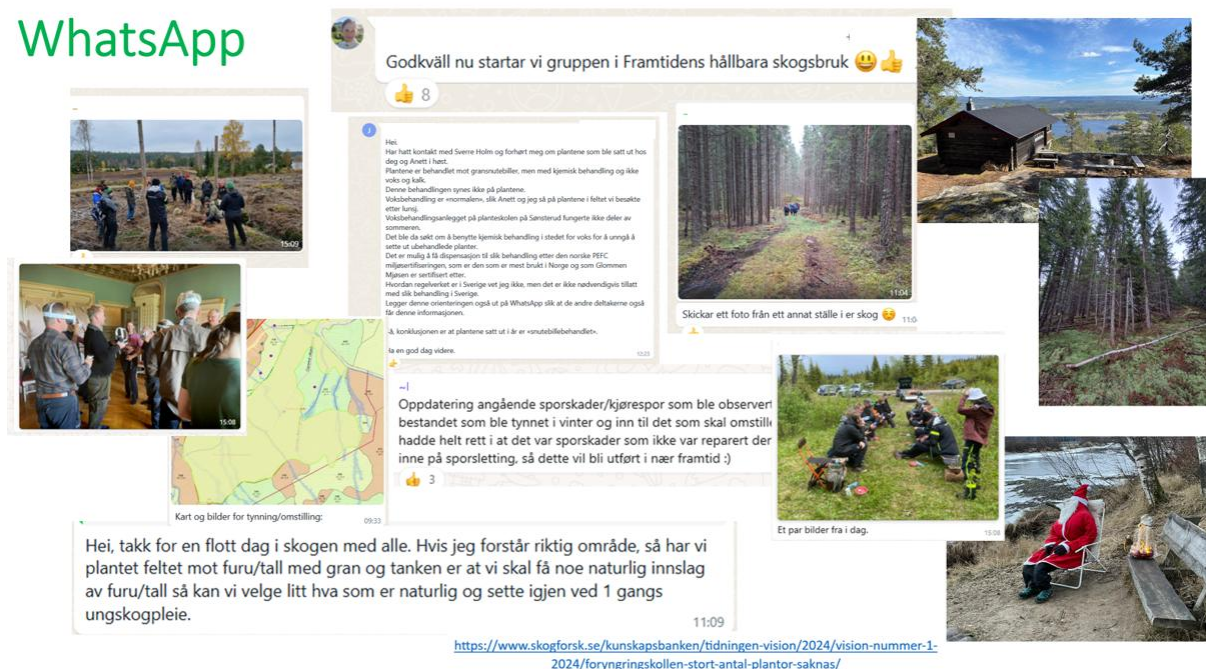
Figur 8. Bildcollage över olika skogsmiljöer som besöktes under kursen.

Chatten - WhatsApp

Tidvis var perioden mellan träffarna ganska lång och för att hålla dialogen igång även mellan mötena använde vi WhatsApp. Alla uppmanades att kommunicera mellan träffarna genom att ställa frågor, dela bilder, kunskap, nyheter och länkar kring kursens tema via appen.

Tanken var att detta, förutom att bidra till lärandet, skulle hjälpa deltagarna att behålla motivationen mellan träffar. Ett hundratal inlägg gjordes i appen under de nio månader som kursen pågick, några exempel visas i figur 9.

WhatsApp

Figur 9. Exempel på inlägg i WhatsApp under kursperioden.

VR-glasögon

På den sista träffen fick vi även möjlighet att testa en digital lärmiljö i form av VR-glasögon som utvecklats i ett annat arbetspaket inom Interregprojektet (Arbetspaket 1.4 VRARSKOG – Handlingsbaserat beslutstöd i virtuell skog). Ett försök att oavsett årstid och geografi kunna träna och samtala kring olika sorters skogsbruksåtgärder.

Figur 10. VR-glasögon som arena för lärande.

Skriftliga uppgifter

Även de skriftliga uppgifterna som ingår under kursen kan räknas till arenorna för lärande då de bidrar till att deltagarna "tvingas" stanna upp och reflektera över vad de funderat på och tagit med sig från de enskilda träffarna, vad vi pratat om och hur vi använt och tränat på kompetensverktygen. Uppgifterna beskrivs närmare i kapitlet "Resultat från aktionsforskning och utvärdering".

Kapitel: Dokumentation av träffarna

Träff 1 – 19 september 2024: Rattsjöberg – tema: Framtidens hållbara skogsbruk

Den första träffen i kursen genomfördes den 19 september 2024 på Rattsjöberg, med samling på Rattsjögården. Dagen inleddes med fika och välkomnande samt en presentationsrunda där deltagarna kort fick presentera sig med namn, hemvist och sina förväntningar på kursen. Därefter presenterades projektet *Gränslös arbetskraft till skogs* och arbetspaket 1.3 samt kursens upplägg med fokus på lärande genom olika kärnkompetenser (dialog, observation, reflektion, visionärt tänkande samt deltagande).

Dagens tema var *Framtidens hållbara skogsbruk*, vilket diskuterades utifrån deltagarnas egna tolkningar av begreppet hållbart skogsbruk. Samtalet synliggjorde att hållbarhet rymmer många dimensioner så som ekologiska, ekonomiska och sociala värden. Tolkningarna varierade beroende på skogsägarnas mål med sin skog, egna erfarenhet och lokala förutsättningar.

Som en del av träffen genomfördes även en rundvandring på fastigheten med gemensamma observationer och samtal vid utvalda bestånd, bland annat en björkplantering, ett hygge med kulturstubbar och högstubbar samt en gallrad granskog.

Efter lunch presenterades mycket av det praktiska runt själva kursen med deltagaravtal, en gemensam WhatsApp grupp, en frivillig reflektionsbok men också hur deltagarna förväntas bidra och ta till sig kunskap under träffarna genom kärnkompetenserna.

Träffen avslutades med enskild reflektion, kursutvärdering och gemensam fika.

Figur 11. Bildkollage över de fina vyerna nära Rattsjögården.

Träff 2 - 17 oktober 2024: Hemnes, tema: Föryngring

Andra träffen genomfördes den 17 oktober 2024 i Hemnes i Norge och inleddes med samling och fika samt en kort presentationsrunda. Vi repeterade projektets syfte och kärnkompetenserna som verktyg för lärande, innan dagens tema introducerades: *Föryngring i framtidens hållbara skogsbruk*.

Under den gemensamma vandringen på fastigheten stannade vi till vid ett hygge och pratade kring markberedning och planteringspunkter. I dialogen mellan deltagarna upptäckte vi att det skilde sig en hel del om hur man tänker kring föryngring i Sverige och Norge och vilka metoder man använder. Påväg tillbaka till lunchen gick vi genom en riktig svampskog som även den bjöd in till spännande samtal med att man kan ha olika mål med sin skog.

Efter lunchen fortsatte promenaden och samtalen runt fastigheten och kom då att handla om skogsbilvägens funktion och betydelse och vilka råd och verktyg man kan behöva för att bygga eller restaurera en sådan.

Träffen avslutades med enskild reflektion, gemensam summering och fika.

Figur 12. Bildkollage från Hemnes med hygge, svamplycka och skogspromenad.

Träff 3 - 9 april 2025: Häljeboda, tema: Ekonomi

Den 9 april 2025 samlades gruppen i Häljeboda i Sverige för kursens tredje träff. Dagen började med fika och en gemensam inledning där projektets syfte och kärnkompetenserna kort repeterades, innan fokus riktades mot dagens tema: *Ekonomi i ett hållbart skogsbruk*. Utgångspunkten var att ekonomi kan förstås ur flera perspektiv och att skogsägaren ofta behöver väga åtgärder och konsekvenser över lång tid. Vid denna träff deltog en rådgivare från Mellanskog för att ge en kortkurs i skogsekonomi.

Dagens första diskussionspunkt var på en närliggande grannfastighet där markägaren berättade om sina erfarenheter av att använda häst som en del i skogsbruket. Samtalen knöts till konkreta observationer i fält, och efter en förflyttning besökte gruppen även skiften med skog i blandade åldrar för att diskutera hur olika åtgärder kan påverka både skogens utveckling och ekonomin.

Efter lunch låg tyngdpunkten på att omsätta resonemangen i mer handfasta exempel. Gruppen gick igenom olika sätt att räkna på sin skog och diskuterade vad som driver kostnader och intäkter, vad tidpunkten för åtgärder betyder och hur faktorer som klimat, skador, tillväxt och marknadens efterfrågan påverkar utfallet. En del av eftermiddagen ägnades åt en praktisk övning ("gissa värdet på ett träd"), och deltagarna fick extra stöd av Mellanskog för att göra och förstå ekonomiska beräkningar kopplade till den egna skogen. Träffen avrundades med enskild reflektion, gemensam summering och fika.

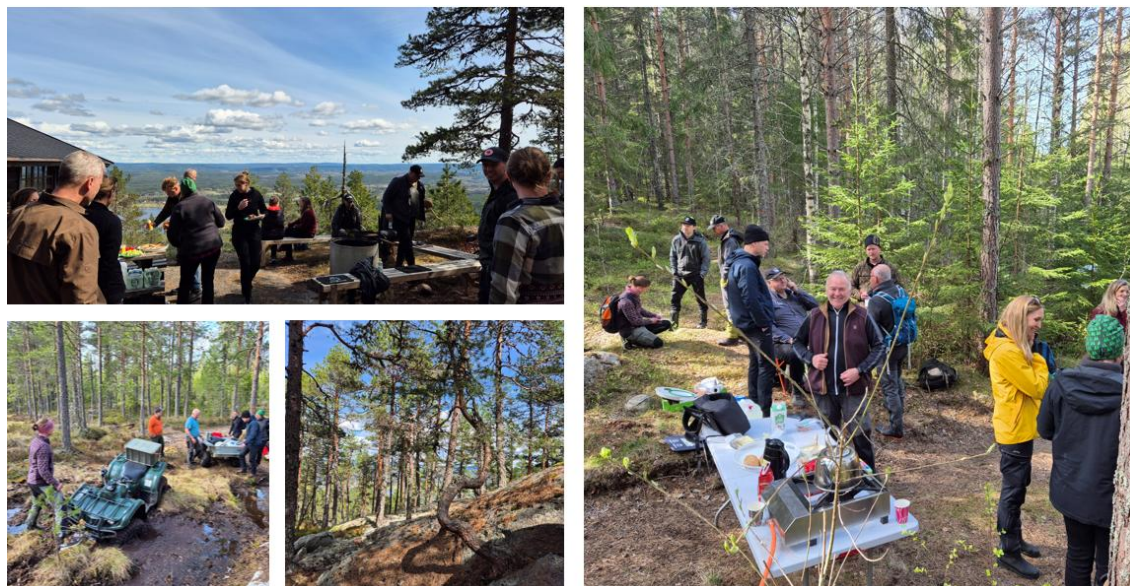
Figur 13. Bildkollage från träffen i Häljeboda

Träff 4 – 29 april 2025; Torsby, tema: Olika intressen

Den fjärde träffen genomfördes den 29 april 2025 utanför Torsby i Sverige. Dagen inleddes med samling och fika samt en kort repetition av projektets syfte och kärnkompetenserna. Därefter introducerades dagens tema, *Olika intressen i framtidens hållbara skogsbruk*, som utgångspunkt för samtal om hur samma skog kan värderas och brukas på olika sätt beroende på mål och prioriteringar.

En stor del av träffen tillbringades längs en vandringsled med flera stopp för observation och dialog. Gruppen gick drygt en kilometer uppför berget, och samtalen följde med i takt med att terrängen och omgivningen förändrades. På toppen samlades deltagarna för lunch och fortsatta resonemang.

Både före och efter lunch genomfördes gruppövningar där deltagarna prövade olika "glasögon" för att betrakta och diskutera skogen utifrån skilda intressen, såsom jakt, turism, produktion, naturvärden, friluftsliv, klimat och specialsortiment. Övningarna synliggjorde både målkonflikter och möjliga synergier, och gav konkreta exempel på hur prioriteringar kan påverka val av åtgärder. Därefter gick gruppen tillbaka nedför berget längs en skoterled, under fortsatta samtal. Träffen avslutades med en gemensam återkoppling till kursens verktyg – deltagande, observation, dialog, vision och reflektion – samt avslutande fika.

Figur 14. Bildkollage från promenaden till Storskallastugan.

Träff 5 – 27 maj 2025: Rena, tema: Hyggesfritt

Den femte och avslutande träffen genomfördes den 27 maj 2025 i Rena i Norge. Gruppen samlades för fika och en gemensam inledning med repetition av projektets syfte och de kärnkompetenser som återkommit under kursen. Under förmiddagen fick deltagarna också besök av ett annat arbetspaket inom *Gränslös arbetskraft till skogs*, vilket gav möjlighet att testa en digital lärmiljö med hjälp av VR-glasögon. Genom att "titta in i framtiden" kunde gruppen se hur olika val av åtgärder kan ge olika effekter i ett hyggesfritt skogsbruk.

Dagens tema var *Hyggesfritt i framtidens hållbara skogsbruk*. Efter introduktionen förflyttade sig gruppen med bil ut i skogen och fortsatte sedan till fots mellan olika stopp med diskussioner kring dagens tema. Skogsägaren hade börjat ställa om sin skog för en mer hyggesfri skötsel. Efter lunch fördjupades samtalen kring vad som kan krävas för att förbereda ett bestånd för hyggesfria åtgärder och vilka typer av skogar som kan vara lämpliga. Under eftermiddagen knöts diskussionerna ihop med kursens verktyg – deltagande, observation, dialog, vision och reflektion – där VR-inslaget också gav underlag för att resonera om framtidens lärande och om hur beslutsstöd kan påverka förståelsen för långsiktiga effekter. Träffen avslutades med enskild reflektion och gemensam fika.

Figur 15. Bildkollage från Rena, skogar förbereda för mer hyggesfria åtgärder framöver.

Kapitel: Resultat från aktionsforskning och utvärdering

Dokumentation och underlag för kursens utveckling

Under hela kursperioden har information samlats in via enkäter och skriftliga reflektioner. Allt insamlat material har anonymiserats och i redovisningen nedan är resultatet grupperat i kategorierna *skogsägare* respektive *projektteam*.

Följande dokumentation ingår som ingredienser i konceptet:

- Lärandemål och egna bidrag (initialt) – digitalt frågeformulär (bilaga 1).
- Självskattning av kärnkompetenser – skriftligt på träff 1 respektive 5 (bilaga 4)
- Reflektionsdokument (individuella) – skriftliga på träff 1–4 (bilaga 6).
- WhatsApp – inläggen dokumenterades löpande av forskaren (figur 9)
- Kursutvärdering – digitalt formulär efter samtliga träffar (bilaga 8)
- Avslutande reflektion – skriftlig hemuppgift efter träff 5 (bilaga 7)

De skriftliga uppgifterna som gjordes under träffarna har lämnats in av samtliga som deltog på respektive träff. Däremot har det varit lite svårare att få in svar från skogsägarna när det gäller hemuppgifterna i form av digitala enkäter och den avslutande reflektionen. I detta fall var svarsfrekvensen när det gäller hemläxan 60 procent.

I det följande redovisas sammanställningar och resultat från de olika delarna av dokumentationen. Huvudsakligen handlar det om resultat från skogsägarnas dokument, men i tillämpliga delar redovisas också information från projektteamet. Resultaten presenteras i tabeller, diagram och som citat från deltagarna.

Varför delta i denna kurs – vad var det som lockade?

I det avslutande reflektionsdokumentet ombads skogsägarna att berätta vad det var som lockade dem att anmäla sig till denna kurs.

Den övergripande anledningen var en önskan att lära sig mer om skogsbruk. Ett par nämnde också värdet av att få träffa andra skogsägare och personer med expertkunskap inom området. Ett par av skogsägarna skriver att de, även om de inte riktigt fått en konkret bild av vad det hela skulle gå ut på innan de anmälde sig, såg detta som ett bra tillfälle att få möta kompetenta människor.

Eftersom jag är intresserad av att lära mig om skog och tycker det är roligt att träffa nya människor tyckte jag det lät roligt. Jag visste inte helt upplägget, men det spelade inte så stor roll. Och upplägget har varit överraskande bra och roligt.

(skogsägare)

Lärandemål och egna bidrag

Alla deltagare ombads på första träffen att fylla i ett formulär där de skulle specificera vad de ville lära sig och vad deras bidrag till lärandeaktiviteterna kunde vara (Tabell 1).

Tabell 1. Deltagarnas tankar om vad de vill lära och vad de kan bidra med.

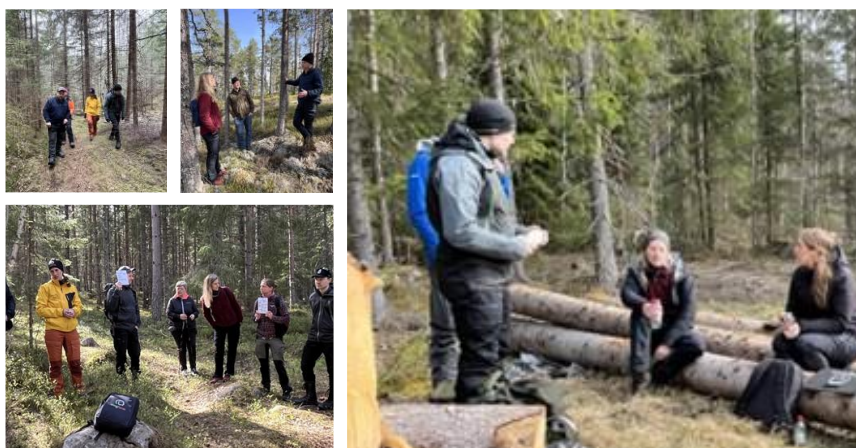
Vad vill jag lära mig inom området för utbildningen?	Vilka erfarenheter har jag och vad kan jag bidra med till övriga deltagare?
Skötselmetoder och beståndsanläggning	Bidra genom att ställa frågor
Trädslagsval	Nyfikenhet
Ekonomiska aspekter	Sunt förnuft
Råvaruförsörjning och marknad	Kan lite om allt
Planering av vägar etc	Ungskogsskötsel, gallring och skogsproduktion
Skogsägarkunskap – regler, stöd, underlag planering och kalkyler	Miljö och hållbarhet
Verktyg och kalkyler	Praktisk erfarenhet – som skogsägare, avverkningarbete och planering
Ta tillvara olika intressen i skogen	Tips om vem kontakta /var söka kunskap
Underlag för att bemöta kalhyggesdiskussionen	Utbildningserfarenhet
Hur kombinera klimatmål och skogsbruk?	
Miljö	
Pedagogik	
Skogsbruk i Norge och Sverige	

Tillämpning av kärnkompetenserna – några exempel

Kärnkompetenserna introducerades vid det första mötet och vid varje träff fokuserade vi på en eller två kompetenser som ingick i övningarna när vi pratade om ämnet för just den träffen (figur 16–17).

Figur 16. Tillämpning av kärnkompetenser i olika övningar.

Figur 17. Övningar för tillämpning av olika kompetenser.

I figur 17 illustreras:

Observation och dialog (övre vänstra bilden): övning under promenad i en skog skött med hjälp av häst. Utifrån frågor på lappar – parvis eller i mindre grupp fick deltagarna i uppgift att observera och prata om - vad är det vi ser här (något speciellt, jfr med hur det ser ut i en konventionellt skött skog, på din fastighet etc.)?

Observation och dialog (övre högra lilla bilden): övning i grupper med uppgiften att bedöma skogen utifrån olika perspektiv och intressen – produktion/naturvärden/friluftsliv. Om man betraktar samma skog genom olika glasögon - vad är det man ser? Vad skiljer de olika glasögonen? Vilka glasögon har du i vanliga fall?

Dialog (nedre bilden): övning i grupp kring olika intressen i framtidens hållbara skogsbruk - vilka olika intressen har ni stött på? Noteras på A5-papper som delats ut och tankarna delas därefter i helgruppen.

Vision (stora bilden): övning i dialog i liten grupp med andra deltagare - hur tänker du kring olika beslut och var vill DU vara med din skog om 20–30 år?

Självskattning av kompetenser och försök till mätning av kompetensutveckling på gruppnivå

En viktig komponent i detta utbildningskoncept är att deltagarna ska bli medvetna om sina kärnkompetenser för att sen använda dem som verktyg i sitt livslånga lärande på ett strukturerat sätt. För att skapa en bild av hur väl man lyckats utveckla dessa kompetenser under kursperioden fick samtliga deltagare i början respektive efter avslutad kurs, fylla i en självskattningsenkät för att bedöma sin egen nivå. I bilaga 4 finns självskattningsformuläret och i tabell 2 redovisas resultatet av ett t-test (ett statistiktest) för självskattningarna.

Tabell 2. Genomsnittliga poäng för självskattad kompetensutveckling bland deltagarna under en kursomgång. Skalan som användes var 1 (Nybörjare) till 5 (Expert).

KOMPETENS	Deltagare				Projektteam			
	MEDEL		Skillnad	SIGNIFIKANS P-värde	MEDEL		Skillnad	SIGNIFIKANS P-värde
	Start	Slut			Start	Slut		
Observation	2,3	2,8	0,5	ns	2,8	3	0,2	ns
Visionärt tänkande	2	2,6	0,6	< 0,05*	2,8	3	0,2	ns
Reflektion	3	3,1	0,1	ns	3,3	3,5	0,2	ns
Dialog	2,6	2,9	0,3	ns	2,9	3,4	0,5	< 0,05*

Analysen visar att skogsägarna tycks ha utvecklat sin förmåga till visionärt tänkande, medan medlemmarna i projektteamet utvecklat sin dialogkompetens.

Det var dock svårt att dra några konkreta slutsatser om utvecklingen av kompetenserna enbart utifrån självskattningarna. För många ökade förmågan för olika kompetenser enligt den egna skattningen men för vissa indikerade deras skattning vid slutet av kursen ett lägre värde än från början. En anledning till detta kan vara att tolkningarna av de olika nivåerna varierar mellan respondenterna och till och med för samma person när bedömningen genomförs en andra gång. Kanske hade resultaten varit mer tillförlitliga om vi inkluderat en programpunkt där vi diskuterat och definierat dessa nivåer på ett tydligare sätt vid det första kursmötet. En annan bidragande förklaring till de icke-signifikanta resultaten på grupp nivå kan vara att gruppen var liten och heterogen gällande ålder, utbildningsbakgrund och erfarenhet, det vill säga faktorer som alla förväntas påverka färdigheter inom dessa typer av kompetenser.

Det är dock möjligt att få en förståelse för kompetensutvecklingen genom att kombinera bedömningarna med information från reflektionsdokumenten och forskarens observationer under mötena.

Skriftliga reflektioner

Fokus för de korta reflektionerna (15 minuter) som gjordes i slutet av varje träff varierade mellan träffarna och mellan de två deltagarkategorierna – skogsägare och projektteam. Skogsägarnas reflektionsdokument behandlade bland annat lärdomar och inspiration från träffen, förståelsen av de olika kärnkompetenserna och tankar om att använda dem som verktyg för lärande. Projektteamet fick frågor med koppling till arbetet bakom träffarna exempelvis vad det var man velat uppnå när då träffen planerades och erfarenheter av vad som gått bra respektive mindre bra att ta med sig in i kommande träffar.

Det avslutande reflektionsdokumentet genomfördes som en hemuppgift som skickades ut någon dag efter den femte träffen. Frågor till skogsägarna kretsade kring bland annat lärande – hur lärde man sig, absorberades kunskapen på ett annat sätt jämfört med om vi hade erbjudit traditionell undervisning istället, ingredienserna i verktygslådan – kärnkompetenser, WhatsApp och VR-glasögon, egna lärdomar under kursperioden och saker att göra på egna fastigheten. Projektteamets slutreflektioner handlade om kursens helhet – tema, innehåll och frågeställningar samt hur väl man lyckats fånga läromålen och om lärdomar gjorts – vad behålla, vad göra annorlunda nästa gång och exempel på egna tänkbara tillämpningar.

Om kärnkompetenserna

För att följa upp skogsägarnas tankar om och förståelse för kärnkompetenserna ombads de i samband med fjärde träffen att reflektera över kompetenserna och beskriva hur de uppfattar innebörden i de olika kärnkompetenserna (tabell 3).

Tabell 3. Hur tänker du om kärnkompetenserna – beskriv kort innebörden i dem utifrån ditt perspektiv.

OBSERVATION	REFLEKTION	DELTAGANDE	DIALOG
Samla in information och sätt den i ett system/sammanhang.	Använda inhämtad information för att fatta val/slutsatser	Se till att diskussionen och dialogen fortsätter, hitta eventuellt nya ämnen att diskutera. Styr samtalen mot det som intresserar mig.	Prata tillsammans och se till att deltagarna förstår innebörden bakom det som sägs. Ge input och feedback/frågor.
Mycket viktigt – se och hör vad du står inför (inte bara tro eller gissa). Då kan du fatta bättre beslut.	Viktigt att tänka igenom flera alternativ efter observation.	Genom att ha några aktiva personer drivs processer framåt.	Viktigt och inspirerande. Många idéer uppstår när det förs dialog i plenum eller under dialog två och två längs en väg.
Observera skogen och landskapet utifrån naturens natur och de människor som "sköt" skogen här.	Vacker lagerbebyggd skog och rekreationsområde.	Lätt grupp och bra utrymme för frågor och diskussion.	En del av att delta aktivt.
Se sig om, vara lyhörd, ta åt sig kunskap från andra och se andras erfarenheter	Tänka på olika scenarier	Komma med reflektioner och ta emot reflektioner	Att både lyssna och bli lyssnad på
Att titta med "nya" ögon - vad ser jag?	Fundera över vad jag ser utifrån både för att förstå och ny kunskap	Att vara intresserad och visa deltagande i det man är med i. Nyfikenhet	Forum där man pratar om saker och lyssnar och för samtal med andra med ganska olika erfarenheter.
Att se sakerna framför dig, men också förstå vad du ser, varför du ser, kanske också hur du ser.	att fundera på varför saker är som dom är - se tillbaka på något, se framåt	Att lyssna, att ge inspel, att önska försåt och vara öppen för ny input	Lyssna och prata, resonera tillsammans. Viktigt att man kan vara eniga i att man tycker olika. Det finns inte alltid ett korrekt svar.
Att se, men också att höra andras åsikter och kunskap. Att observera är inte bara att se logiska ting, utan även att ta till sig information.	Att ta in information och se det i flera perspektiv. Skapa förståelse för andras åsikter /kunskap och dra egna slutsatser.	Lyssna! Våga ställa frågor och att ställa frågor i en pågående diskussion. Att dela med sig av kunskap eller bra plattformar där man kan ta del av kunskap. Att dela med sig av saker man inte kan, så andra har möjlighet att lära ut.	Våga dela i samtal och dela åsikter och lyssna på andras åsikter. Ta upp ämnen som kan skapa dialog och leda dialogen vidare med nya ämnen. Våga ställa frågor.
Att vara vaken och se sin omgivning. Att se stora och små saker, av stor eller liten betydelse. Observera natur, människor, beteenden. Bra att kunna observera omgivningar med olika glasögon och fundera på vad det är man ser efter.	Att tänka igenom vad man har sett, hört, varit med om osv. Att tänka igenom vad man lärt sig och i vilka sammanhang kunskapen kan vara användbar.		

Vid frågor om hur de använder de olika kärnkompetenserna hänvisade skogsägarna ofta till mer än en kompetens i samma sammanhang, det vill säga kompetenserna kombineras ofta för att ge flera perspektiv samtidigt. Vissa nämnde att användning av olika kompetenser ofta bidrar till en helhetssyn som hjälper till att identifiera möjligheter. Det bästa sättet att illustrera deltagarnas tankar om och upplevda nytta av kompetenserna är kanske via citat från deras skriftliga reflektioner:

Jag tycker att när man har kompetenserna som verktyg försöker man använda sig av dem. Jag anser att gruppen lyfts av de olika kompetenserna också och det ger fler dimensioner på lärandet.
(skogsägare)

Att påtala att dessa fyra kompetenser bör användas har kanske lett till en större medvetenhet om att man faktiskt använder dessa fyra kompetenser i sitt lärande eller sökande efter lärande. Jag är inte säker på om jag skulle ha gjort saker annorlunda om kompetenserna inte nämnts, men det är svårt att säga. För projektets del tror jag att deltagarna var väl anpassade till denna form av kunskapsutbyte, eftersom alla verkade intresserade av att prata med andra "likasinnade" och lära sig mer om skogsbruk.
(skogsägare)

Jag tycker reflektion är ett bra verktyg, det är även ett sunt verktyg som vi människor behöver mera av. Efter det är dialog viktigt, i dagens samhälle är det bara debatt.
(skogsägare)

Jag tycker att man behöver alla verktygen egentligen lika mycket. Men just för lärandets skull så skulle jag säga att observation och dialog har varit viktigast. WhatsApp är ju ett hjälpmedel som kan användas för att utöva samtliga av de fyra andra verktygen, så det har varit ett bra upplägg.
(skogsägare)

Dialog - det råder ingen tvekan om att prata med människor är ett bra sätt att skaffa sig kunskap. Men du kommer troligen inte långt med ny kunskap om du inte reflekterar över vad du lär dig, eller inte kan föreställa dig hur denna kunskap kan användas på din egen fastighet.
(skogsägare)

Genom att träna visionärt tänkande är det också möjligt att se att beslut som fattas idag påverkar en framtid som är långt borta.

Att ha en vision klar för sig, kan vara ett sätt att som skogsägare navigera i ett mycket föränderligt landskap. Möjligheterna är oändliga, olika skolor lär ut olika sätt att sköta skog, samtliga av dessa tycker självklart att deras sätt är det bästa sättet.
(skogsägare)

Det känns väldigt filosofiskt att försöka se framåt, att visionera, men det är nödvändigt att kunna göra val för sin egen skog.
(skogsägare)

Om den pedagogiska modellen - Kursupplägg, kärnkompetenser och lärande

I den avslutande reflektionen fick deltagarna reflektera kring kursupplägg, kärnkompetenser och lärande.

Några upplevde att det inte känts som att "följa en kurs", med hänvisning till utformningen av en traditionell kurs där du förväntar dig att lyssna på lärare. Några av deltagarna påpekade också att lärande är en process, och att det tar tid att smälta alla nya intryck och förstå att de verkligen lärt sig något och *vad* de lärt sig.

Alla som besvarade det avslutande reflektionsformuläret hade uppskattat att delta i denna konstellation som gav möjlighet att lyssna på och prata med andra skogsägare, skogstjänstemän och experter. Genom detta fick de del av flera nya perspektiv och en bättre förståelse för komplexiteten i skogsbruket.

Idag har jag lärt mig enormt mycket. Och det mesta lär jag mig genom att lyssna och ställa frågor. Att få möjligheten att i en vänlig miljö få ställa frågor är den delen av kursen jag uppskattar absolut mest.
(skogsägare)

För mig har det här sättet att lära fungerat superbra. Jag är bra på att ta in information på de flesta olika sätt, men det här har framförallt varit mycket, mycket roligare än att enbart lyssna på någon som förklarar. Och man har fått möjlighet att ställa sina egna frågor, och många relevanta frågor och svar har uppkommit i de olika diskussionerna. [...]. Det känns också bra att kunskapen har lärts ut genom deltagare med olika typ – och mängd av kunskap. Jag tror de allra flesta har bidragit med kunskap, vilket nödvändigtvis inte behöver vara skog utan allt runt om kring, exempelvis ekonomi, filosofi, kultur mm. Jag tror även att den här typen av kunskap kommer finnas kvar under en längre period, för man har minnen och intryck att koppla samman med det specifika lärtillfället vilket oftast gör det enklare att minnas vad man lärt sig.
(skogsägare)

Jag har många nya tankar om skogsbruk och har definitivt lärt mig mer än en traditionell undervisning. Jag tror att det finns flera saker som skiljer den här kursen från institutionsundervisning:

- a. Vi har samlat många människor med olika kunskaper på ett och samma ställe. Detta betyder att du kan få input från flera olika perspektiv på samma fråga.
- b. Vi var ute i fält och kunde i många fall beskriva de frågor vi diskuterade genom att hänvisa till omgivningen omkring oss. Detta gör det mycket enklare för alla inblandade i dialogen att kunna prata om samma fråga – det är lättare att säkerställa att alla har samma förutsättningar i diskussionerna.
- c. Kunskapsöverföringen under kursen skedde till stor del genom dialog och diskussion snarare än att en person stod och föreläste för en grupp människor. Detta betyder att du får svar på dina specifika frågor, det vill säga att du får en "personlig" föreläsning om exakt det du vill höra om.

Sammantaget gör detta att du lär dig och minns på ett något annorlunda sätt än i en föreläsningssmiljö. Genom cirkulärt lärande kan du minnas både slutsatserna och dialogen och argumenten från dem du har talat med. (skogsägare)

Kursutvärdering

Samma kursutvärderingsformulär fylldes i av båda grupperna - skogsägare och projektteam. Nedan visas resultaten för några av frågorna i kursutvärderingen olika bilder och diagram.

Hur kan man beskriva träffarna?

För att fånga hur deltagarna uppfattade träffarna och sitt eget deltagande fanns en fråga i kursutvärderingen där de ombads att välja ord eller uttryck (positiva och negativa) som de ansåg bäst beskrev den aktuella träffen. Ordmolnen i figur 18 ger en bild av de valda orden. I bilderna har ordvalen från samtliga träffar summerats från skogsägare respektive projektteamets kursutvärderingar.

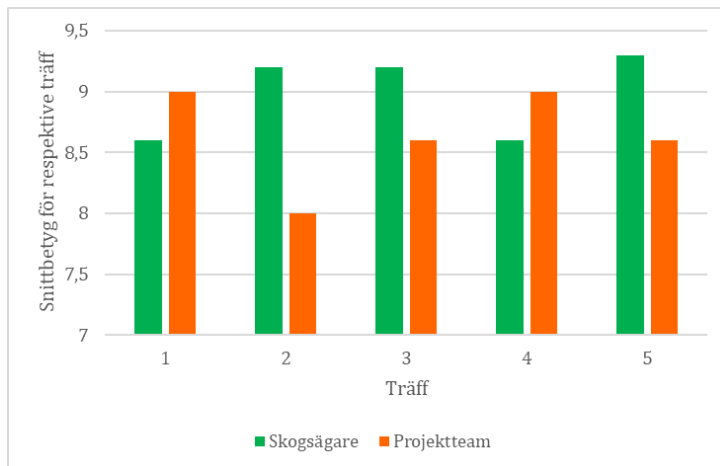

Figur 18. Skogsägarnas (vänstra ordmolnet) respektive projektteamets (högra ordmolnet) val av ord som bäst beskriver träffarna.

Alla deltagare var enligt detta sätt att skatta övergripande positiva till fältdagarna.

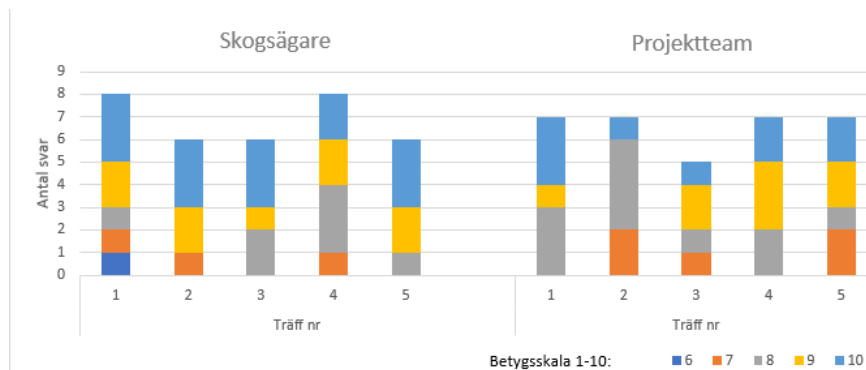
Övergripande betyg av fältträffarna

I utvärderingsformuläret har deltagarna också betygssatt varje träff på en tio-gradig skala.

Figur 19. Genomsnittsbetyg på en tio-gradig skala för respektive träff

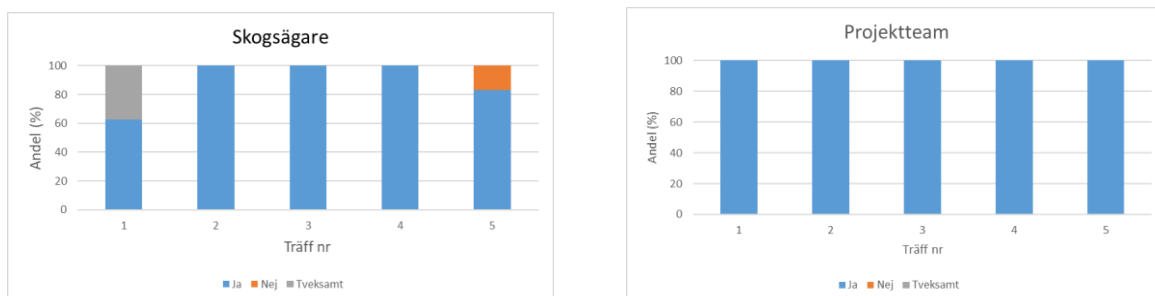
Som framgår av figur 20 graderades samtliga kursdagar på den övre delen av skalan (6–10) av såväl skogsägare som projektteamets medlemmar.

Figur 20. Kursutvärdering med betygssättning av träffarna på en skala från 1 till 10.

Är förklaringen av kärnkompetenserna tydlig?

Det fanns också en fråga med syfte att ta reda på om deltagarna tyckte att förklaringen av kärnkompetenserna var tydlig.

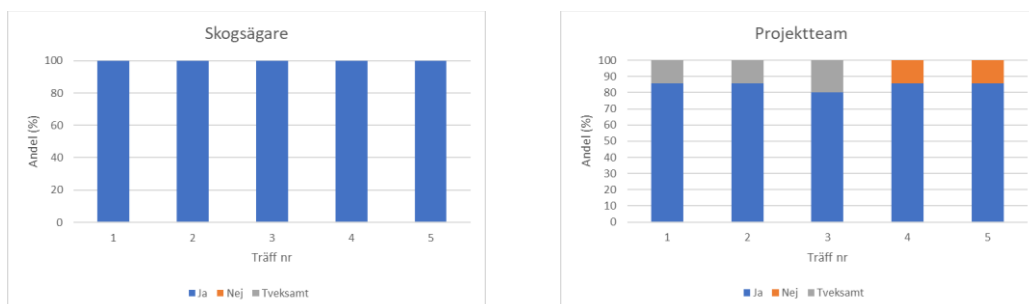
Figur 21. Är förklaringen av kärnkompetenserna tydlig?

I figur 21 kan vi se att några skogsägarna var tveksamma efter första mötet, men redan vid det andra träffen hade alla de som besvarade kursutvärderingen antagit de förklaringar som gavs. Undantaget är att någon tycks ha bytt åsikt och inte tycker att förklaringen är tydlig vid den sista träffen – oklart varför.

Deltagarnas och kursledarnas erfarenheter och lärande

Det finns många exempel i reflektionsdokumentet som bekräftar att deltagarna uppskattat att besöka olika fastigheter och höra varandras tankar om de aktuella bestånden. Flera nämner att de genom dialog och erfarenhetsutbyte fått nya insikter och idéer som de kan tänka sig att implementera i sina egna skogar.

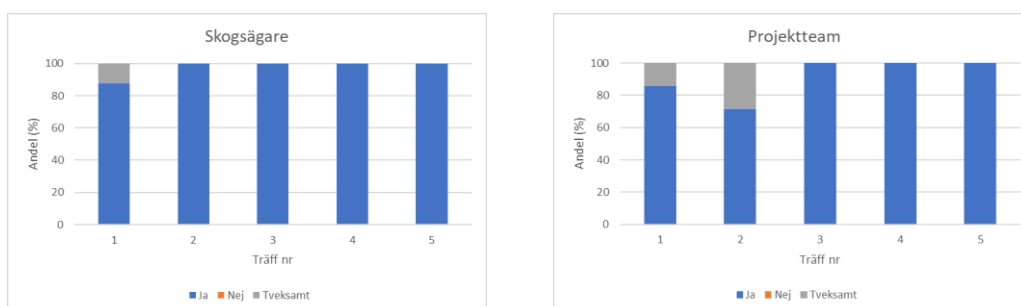
I figur 22 framgår att alla träffar bidragit med ny kunskap och insikter till skogsägarna. Bland projektteamets deltagare varierade svaren vilket kan bero på att det bland dessa fanns både tjänstemän och forskare med olika bakgrunder och kunskapsområden.

Figur 22. Har något under dagens träff gett nya insikter och kunskaper

Deltagarnas känsla av att bidra till lärande och samtal i gruppen

I kursutvärderingen frågade vi om deltagarna upplevde att de kunnat bidra till lärandet och samtalet under träffen. Resultatet i figur 23 visar att alla skogsägare kände att de bidrog med erfarenheter, kunskap och frågor. Undantaget fanns på första träffen då en av skogsägarna var tveksam till sitt eget bidrag. För projektteamets del fanns det på de två första träffarna ett par stycken som var tveksamma till om de tillfört något eller ej.

Figur 23. Känner du att det du vill bidra med kommer fram i samtalen i gruppen?

Kapitel: Att tillämpa modellen i samband med kurser på temat hållbart skogsbruk

I detta kapitel sammanfattas några av våra erfarenheter från denna kursomgång.

Slutsatserna bygger på projektgruppens gemensamma lärande under projektiden. Vi har samlat våra viktigaste lärdomar om vad som krävs för att skapa goda förutsättningar för ett lyckat kursupplägg i punktlistor sist i detta kapitel.

Balans mellan ramar och flexibilitet avgörande för framgång

Våra erfarenheter från detta arbete visar att framgångsrikt lärande på temat hållbart skogsbruk kräver tydliga ramar, samtidigt som det ges utrymme för dialog, reflektion och relationsbyggande. En återkommande utmaning var att skapa balans mellan struktur och flexibilitet, mellan akademisk kunskap och praktisk erfarenhet samt mellan olika roller i gruppen. Det tar tid att bygga tillit och trygghet, och detta visade sig vara avgörande för deltagarnas vilja att dela erfarenheter, ställa frågor och bidra aktivt. Arbetet synliggjorde också att kunskap om skogsbruk sällan är entydig; evidensbaserad forskning och beprövad erfarenhet behöver mötas för att hantera komplexa och platsbundna frågor.

Vår erfarenhet är att tillämpning av denna pedagogiska modell kräver mer tid och energi jämfört med de flesta traditionella kurs- eller exkursionsupplägg, det vill säga att göra ett traditionellt schema, boka en föreläsningssal och bjuda in föreläsare etcetera. Vid planering av framtida kurser med denna metodik är det därför av stor vikt att avsätta tillräckligt med tid för förberedelse av kursträffar. Mycket tid handlar om att lära känna deltagarna och kunna plocka upp lärandet där de står.

Deltagarnas skogar som arena för lärande värdefulla

Kursupplägget bygger på att skogsägarna är villiga att bjuda in kursdeltagarna till sin egen fastighet. När vi i samband med kursstart frågade vilka av skogsägarna som kunde tänka sig att vara markvärd var det endast tre av tio som svarade ja, en var tveksam, och de övriga svarade nej. Det visade sig sedan att det efter de två första träffarna gick lättare och flera av skogsägarna har erbjudit sina skogar som mötesplatser.

Denna typ av arena har flera fördelar – de markägare vi besökt har behövt engagera sig inför besöket och vi har besökt miljöer som alla känner sig bekväma i och kan relatera till när det gäller egna utmaningar som markägare. Av deltagarnas reflektionsdokument kunde vi se att alla uppskattat att besöka varandras fastigheter och att lyssna på varandras tankar om de skogsbestånd vi besökt. Att mötas i skogen istället för i en lärosal bidrar till att flerdimensionella minnen skapas, liksom bättre förståelse för de komplexa ämnen som diskuteras.

Gruppens sammansättning – utmaning och möjligheter

Gruppens sammansättning kan innebära såväl möjligheter som utmaningar. I denna grupp med deltagare från två länder bland skogsägare och projektteam, synliggjordes skillnader mellan svenska och norska förutsättningar, både kulturella och systemmässiga. Detta påverkade till en början dialogen men visade samtidigt att det finns fler gemensamma nämnare än skillnader. Vid denna kursomgång kom projektteamets medlemmar dessutom från olika organisationer och kände inte varandra från början. Sammantaget ledde detta till att alla fick tillgång till nya perspektiv på bland annat certifiering, skogsskötselmetoder och trädslagsval, samt en ökad förståelse för vikten av gemensamt lärande i utvecklingen av framtidens hållbara skogsbruk.

Viktigt att bygga förtroende och att inkludera och ge alla utrymme

En förutsättning för att på ett framgångsrikt sätt genomföra denna typ av kurs är att redan från start skapa ett inkluderande klimat där alla vill vara med och känna att de både lär sig och kan bidra till andras lärande. Ett par utmaningar var att vi startade med en grupp sammansatt av människor som inte kände varandra och att det var en ganska lång period mellan de fysiska träffarna. Detta ställer höga krav på kursledningens förmåga att förklara, motivera och inkludera alla deltagare – att vara uppmärksamma och se till att alla blir hörda och lyfta fram och stötta de som är lite tysta genom att bjuda in dem i dialoger och aktiviteter. Det är också viktigt att använda ett språk som deltagarna förstår och kan relatera till genom att till exempel att skapa begripliga metaforer för kompetenserna.

Den aktuella kursen pågick över en period av nio månader och under den tiden träffades vi bara vid fem tillfällen – vi hade alltså inte mycket tid tillsammans med hela gruppen. Detta gjorde att det bitvis var en utmaning att hålla samtalet levande både under och mellan träffar. För att motivera deltagarna även mellan träffarna behöver någon/några i projektteamet hålla kontakt med deltagarna, exempelvis via WhatsApp och mejl eller telefon. För att kontinuerligt inkludera även de som av något skäl missat en träff, rekommenderas att någon i projektteamet tar kontakt per telefon för att uppdatera personen om vad man pratat om vid senaste träffen och för att fånga upp skogsägarens egna tankar kring det ämne som togs upp på träffen.

Välkomnande atmosfär och nyfikenhet avgörande

En viktig faktor för att lyckas skapa en atmosfär där ömsesidigt lärande uppstår naturligt, är en välkomnande attityd utan prestige. Alla deltagare – såväl skogsägare som projektteamets medlemmar - behöver vara nyfikna och ha en vilja att lära och bidra med egna erfarenheter och expertkunskap. Det är också mycket viktigt att bygga förtroende i gruppen. Här ställs stora krav på att projektteamets medlemmar har förmåga att visa att de är genuint intresserade av skogsägarnas tankar och frågor, så att alla känner att de är inkluderade i både att lära och att bidra till andras lärande.

Denna typ av projekt innebär kontinuerligt lärande för alla inblandade. Under denna process har vi alla förbättrat våra färdigheter och kompetenser, men vi kommer troligen aldrig att nå en slutpunkt när det gäller att hitta ett "one-size fits all-koncept".

Kapitel: Våra viktigaste tips

Grundläggande förutsättningar

- ✓ Nextfood-modellen bygger på att **alla är aktiva** och deltar i inlärningsprocessen - tillämpning kräver stort engagemang från både kursledning och deltagare.
- ✓ Presentera **upplägg och förutsättningar** på ett sätt så att värdet av pedagogiken kommer fram redan från början – avsätt tid för att informera om konceptet och ge gärna konkreta exempel

Praktisk planering av träffar

- ✓ Avsätt **tillräckligt med tid** för att planera träffarna och följ strukturen för kursutveckling i cykler.
- ✓ **Bra förberedelser** är viktiga – agenda, karta och tydlig vägbeskrivning.
- ✓ Använd ett **kontrakt** med deltagarna där de åtar sig att följa kursen från början till slut och att uppfylla de givna uppgifterna. Ger tyngd till åtagandet.
- ✓ **Spika tidplanen** för träffarna innan start: Alla möten bör schemaläggas innan kursen startar.
- ✓ **Underlätta deltagande:** Ta hänsyn till restider och praktiska förutsättningar så att det fungerar för deltagarna.
- ✓ Ha en **strategi för kontakt** med deltagare som uteblir från träffar: Ring upp för att uppdatera om vad som hände på mötet osv.
- ✓ Vid oförutsedda händelser (t.ex. pandemier, faktorer som påverkar skogarna som stormar och insektsangrepp etc.) som gör det svårt att hålla sig till planen – ha en strategi för en **alternativ plan** som kan aktiveras med kort varsel.
- ✓ Utnyttja att markägare har olika mål och besöka en variation av skogar för att **bredda perspektivet**
- ✓ **Reka och anpassa platsen:** Att känna till området i förväg och välja en miljö (t.ex. skogen) där alla möts på lika villkor stärker dialogen.
- ✓ **Planera lagom mycket:** Undvik att trycka in för många moment i agendan – lämna utrymme för samtal, reflektion och spontana frågor.
- ✓ **Trivsel är viktigt:** Underskatta inte vikten av varm mat, bra fika, toaletter och väderskydd, detta gör stor skillnad för engagemang och ork.

Ramar och struktur för träffarna

- ✓ Sätt **tydliga ramar** från start: Klargör syfte, mål och förväntningar så att alla vet vad träffen ska leda till.
- ✓ En **välkomnande attityd** utan prestige bidrar till en atmosfär med högt i tak och ömsesidigt lärande - väck nyfikenhet och uppmuntra olika perspektiv, särskilt mellan "experter" och "elever".
- ✓ Skapa förutsättningar för engagemang och förtroende i gruppen genom att **avsätta tid för småprat** så att alla får chans att lära känna varandra.
- ✓ **Skapa trygghet genom struktur:** Ge tid för småprat, pauser och egen reflektion så att deltagarna hinner landa i sitt lärande. Detta bidrar till att ömsesidigt lärande uppstår naturligt i gruppen.
- ✓ **Skapa balans** mellan kunskap och erfarenheter – bjud in alla att delta aktivt – både "experter" och "elever".

Gruppen

- ✓ **Bygg tillit** över tid: Skapa en trygg miljö där det är okej att ställa frågor och visa osäkerhet.
- ✓ Viktigt att **skapa trygghet** - det finns alltid mer kunskap i gruppen än man tror, men det behövs tillit för att våga bidra eller att ställa frågor.
- ✓ **Facilitera aktivt:** Lyft tystare deltagare, dämpa de som tar mycket plats - se till att alla blir hörda och inkluderade i dialoger och aktiviteter.
- ✓ **Se allas resurser:** Alla har något att bidra med – synliggör olika erfarenheter och mål.
- ✓ **Anpassa pedagogiken:** Olika individer kräver olika angreppssätt – var flexibel i metoder och tempo.
- ✓ **Använd smågrupper med syfte:** Styr vilka som pratar med varandra och ge tydliga frågor för att fördjupa dialogen.
- ✓ **Dialog i smågrupper** kring olika frågeställningar kan vara bra – detta skapar delaktighet.
- ✓ **Styr gruppindelning** vid behov - viktigt för lärandet att det inte är samma personer/grupperingar som pratar med varandra varje gång.

Kärnkompetenser

- ✓ **Förklara konceptet tydligt:** Lägg tid på att beskriva vad kärnkompetenserna innebär och ge konkreta exempel.
- ✓ Inkludera en session för att **definiera och förklara kompetensnivåerna** som används i självskattningen.
- ✓ **Koppla övningar till kärnan:** Förbered övningar och välj aktiviteter som tydligt tränar eller synliggör de kompetenser ni vill utveckla.
- ✓ **Repetera ofta:** Återkom till begrepp och teman flera gånger – repetition skapar förståelse och trygghet.
- ✓ **Utgå från ett relevant tema:** Använd aktuella eller igenkännbara teman som gör det lätt att koppla teori till praktik.
- ✓ **Delade reflektioner** – sessioner där deltagarna muntligt svarar på reflekterande frågor kan hjälpa dem att acceptera detta nya sätt att lära sig.
- ✓ Det är viktigt att uppmuntra alla deltagare att avsätta tid för **egen reflektion** för att landa i sitt lärande

Arenor för lärande

- ✓ Skapa och **nyttja flera arenor** för lärande – skogen, chattapp och skriftliga uppgifter
- ✓ Miljön i **skogen** är en bra mötesplats – när vi befinner oss i studieobjektet tillsammans kan vi nyttja kärnkompetenserna och alla pratar om samma sak när vi befinner oss i rätt miljö.
- ✓ **Definiera syftet** med chattappen – den kan ha flera funktioner - att hålla dialogen levande mellan möten, dela dokument och länkar, ställa frågor, lägga upp bilder från observationer kopplade till olika teman för möten, påminna om kärnkompetenserna och för att ställa frågor.
- ✓ **Håll appen igång** - utse en person i projektteamet som ansvarig för att uppmuntra deltagarna till kommunikation mellan träffarna.
- ✓ **Betona** att även de skriftliga uppgifterna i kursen är viktiga redskap i lärandet – reflektioner, kursutvärderingar och självskattningar.
- ✓ **Anpassa uppgifterna** till den kategori "elever" som deltar i kursen – i vårt fall enskilda privata skogsägare är inte heltidsstudenter och har i de flesta fall inte har mycket tid för hemuppgifter.
- ✓ Korta reflektionssessioner (15 minuter) i slutet av varje möte hjälper deltagarna att **samla sina tankar om** träffen innan hemfärd.

- ✓ **Digitala frågeformulär** för datainsamling fungerar ofta bra – lärandemål och egna bidrag, självutvärdering och kursutvärdering.

Kunskap

- ✓ **Visa att skogsbruk sällan är svartvitt:** Betona att det inte alltid finns ett rätt eller fel, utan ofta flera perspektiv på samma fråga.
- ✓ **Balansera teori och praktik:** Lyft både evidensbaserad kunskap och beprövad erfarenhet.
- ✓ **Skapa realistiska förväntningar:** Var tydlig med vilken kunskap som finns – och vilken som fortfarande är osäker.
- ✓ **Avdramatisera osäkerhet:** Påminn om att skogsbruk (och liknande områden) inte är en exakt vetenskap.

Sverige/Norge

- ✓ **Ta höjd** för att det kan finnas kulturskillnader även mellan de nordiska länderna - Sverige/Norge
- ✓ Det finns mer som **förenar** än skiljer oss åt - person till person och/eller Norge/Sverige
- ✓ **Läs på** om vilka skillnader som finns när det gäller skogsbruk och kultur med mera på ett övergripande plan

Kapitel: Läs mer och referenser

- Läs mer om Gränslösarbetskraft till skogs: [Skogsjobb - Skogsjobb
www.skogsjobb.org](http://www.skogsjobb.org)
- Läs mer om EU-projektet som utvecklade modellen: [Nextfood-modellen
www.nextfood-project.eu](http://www.nextfood-project.eu)
- Läs mer om hur Skogforsk använt sig av modellen:
[Skogforsk i en fallstudie
www.skogforsk.se/kunskapsbanken/kunskapsartiklar/2023/livslangt-larande-i-skogsbruket/](http://www.skogforsk.se/kunskapsbanken/kunskapsartiklar/2023/livslangt-larande-i-skogsbruket/)
- [Gränslös arbetskraft till skogs - Skogsstyrelsen
www.skogsstyrelsen.se/om-oss/var-verksamhet/projekt/granslos-arbetskraft-till-skogs](http://www.skogsstyrelsen.se/om-oss/var-verksamhet/projekt/granslos-arbetskraft-till-skogs)
- Lieblein, G., Breland, T.A., Nicolaysen, A.M., Melin, M. & Francis, C. 2019. D3.1 Educational Approaches. WP3 – Future curriculum, education and training. <https://www.nextfood-project.eu/wp-content/uploads/2020/03/m1q9ckuqygspdz8ju8.pdf> [Information hämtad 23-06-26]
- Lenaerts, L., Breland, T.A., Brudevoll, K., Henriksen Bogstad, M. & Lieblein, G. 2022. Master manual final WP2 – Action research facilitation. Educating the next generation of professionals in the agrifood system, deliverable 2.4: Master Manual final, WP2 – Action Research Facilitation. <https://www.nextfood-project.eu/wp-content/uploads/2022/06/d2.4.pdf>

Skogforsk:

Malin Juter	malin.juter@skogforsk.se	+46 70 911 87 64	Projektledare
Lotta Woxblom	lotta.woxblom@skogforsk.se	+46 70 910 10 73	Seniorforskare
Line Djupström	line.djupstrom@skogforsk.se	+46 70 254 90 61	Forskare

Gammelkroppa:

Tina Flod	tina.flod@gammelkroppa.se	+46 70 270 07 92	Lärare
-----------	--	------------------	--------

Skogsstyrelsen

Ulf Flygar	ulf.flygar@skogsstyrelsen.se	+46 70 314 59 09	Expert/rådgivare
------------	--	------------------	------------------

Skogkurs

Bernt Bjørnstad	bb@skogkurs.no	+47 47 608 568	Expert
Bjørn Helge Bjørnstad	bhb@skogkurs.no	+47 905 05 874	Expert

Mellanskog

Kajsa Lander	kajsa.lander@mellanskog.se	+46 70 220 80 32	Medlemsutvecklare
--------------	--	------------------	-------------------

Glommen Mjøsen Skog SA

Jo Petter Grindstad	jpg@glommen-mjosen.no	+47 95 759 440	Rådgivare
---------------------	--	----------------	-----------

Kapitel: Användning av modellens delar i andra sammanhang – ett par exempel

Modellen som helhet eller ett urval av komponenterna går att använda för utbildningar på olika nivåer och olika aktiviteter med olika omfattning. I detta kapitel ges ett par exempel då två av forskarna från Skogforsk använt sig av några av verktygen i samband med kortare aktiviteter; en fältdag med yrkesverksamma i skogsbruket respektive en aktivitet på en kandidatutbildning

Fältdag på temat traktplanering och avlägg

Det första exemplet beskriver en halvdagsaktivitet med produktionsledning, virkesköpare och maskinförare vid ett skogsföretag. Temat för träffen var traktplanering och avlägg.

Syftet var att de olika yrkesrollerna skulle få möjlighet att utbyta erfarenheter och tillsammans fundera över olika alternativ och vad som är viktigt för de som planerar att tänka på utifrån entreprenörens perspektiv.

På agendan fanns två huvudpunkter kring temat och träffen avslutades med enskild reflektion.

Planering av trakten

Kompetensutvecklingsverktyg: enskild observation, enskild reflektion och dialog

Deltagarna fick börja med att vandra in i beståndet – var och en för sig och under tystnad för att förutsättningslöst observera och skriva ner sina viktigaste observationer:

- vad lägger du märke till?
- vilka utmaningar och problem ser du?
- vilka lösningar ser du?

Figur 24. Enskild observation och reflektion som följs av dialog i grupp.

Efter promenaden i beståndet samlade kursledarna in deltagarnas anteckningar och ögnade snabbt igenom dessa för att upptäcka likheter och skillnader mellan olika personer och yrkesroller. Utifrån detta hade vi sen en strukturerad dialog i gruppen kring observationer och förslag.

Under den muntliga delen lade vi stor vikt vid att alla skulle bli lyssnade på så att vi skulle få en dialog där vi utbytte tankar och lärde av varandra.

På det här sättet fick alla en chans att "tänka själva" innan vi pratade i helgrupp för att dela erfarenheter. När man går ut i grupp är det annars vanligt att det finns ett fåtal personer som pratar, medan andra är tysta och då är det stor risk att man missar värdefulla idéer och funderingar som finns bland personerna i gruppen.

Avlägget – vilka utmaningar och lösningar finns här?

Kompetensutvecklingsverktyg: observation, reflektion och dialog

Den andra punkten handlade om avlägget och här jobbade hela gruppen tillsammans. Vi observerade och reflekterade tillsammans samtidigt som vi hade en dialog kring olika utmaningar "kan åkaren köra här"? och lösningar "är detta en lämplig plats för avlägget?".

Figur 25. Gemensam observation, reflektion och dialog kring avlägget.

Innan vi avslutade fältträffen fick deltagarna ägna 15–20 minuter åt reflektion kring vad de upplevt under dagen – de fick skriva ner sina svar och lämna in. Några exempel på tankar kring den metodik vi använt under dagen visas i bilden nedan.

Figur 26. Avslutande reflektion över dagens lärdomar.

Reflektioner

- Bra tanke med upplägget av dagen
- Det var nyttigt att först fundera över problemen på egen hand och sedan diskutera i grupp
- Observera objektet förutsättningslöst - det finns nästan alltid flera alternativ
- Det var lärorikt att bolla tankar med andra som kan ha en annan synvinkel.
- Viktigt vara lyhörd och öppen för synpunkter och förslag från kollegor och entreprenörer

En-dagsaktivitet på kandidatutbildning i naturvärdesbedömning

Här beskrivs hur modellen användes under ett kursmoment för kandidatstudenter, där temat för dagen var natur- och miljövärden samt ekosystemtjänster. Momentet ägde rum i en äldre skog som stod inför planerad avverkning.

Naturvärdesbedömningen skulle genomföras i den slutna, mogna skogen och vi inledde därför passet inne i beståndet. Efter en kort promenad stannade vi vid en glänta där blanketten för naturvärdesbedömningen presenterades.

Studenterna fick först en uppgift: att fundera över vilka mål en markägare skulle kunna ha med denna skog. De fick dock behålla sina tankar för sig själva till att börja med. Frågan skulle återkomma efter att naturvärdesbedömningen var genomförd och då skulle de även få dela sina reflektioner.

Därefter påbörjades en vandring genom beståndet, som inledningsvis gjordes under tystnad. Uppgiften var att observera så mycket som möjligt av det de såg omkring sig. De uppmanades att uppmärksamma vilka trädslag som fanns representerade, vilka strukturer som kunde identifieras – såsom död ved, buskar och markvegetation – samt vilka processer som pågick i skogen. De skulle även lägga märke till spår av mänsklig aktivitet, fundera över varför vissa träd hade dött, observera eventuella stigar använda av människor, identifiera miljöer som avvek från beståndet i övrigt och reflektera över vilka träd som kunde vara de äldsta.

Under vandringen gjordes ett antal strategiska stopp vid platser där något intressant kunde visas, tolkas eller diskuteras. Vid dessa stopp fick studenterna möjlighet att dela med sig av sina observationer och reflektioner.

Figur 27. Överväxtstubbe med mossor och svamp.

Vandringen fortsatte tills vi hade sett en representativ del av skogsbeståndet. Därefter samlades vi i en glänta där studenterna delades in i grupper om tre till fyra personer. I grupperna fick de fylla i protokollet för naturvärdesbedömningen och sammanställa sina poäng.

Efter grupparbetet samlades vi igen för att gå igenom resultaten och diskutera vad vi hade sett. Många bra frågor och svåra gränsdragningar lyftes i diskussionerna. Studenterna fick också en inblick i att naturvärdesbedömningar inte alltid är svartvita och att bedömningar ofta kan vara personberoende.

När detta var klart fick studenterna återigen var och en för sig, fundera över vilka mål en skogsägare skulle kunna ha med skogen. Utifrån sina nya kunskaper och observationer fick de reflektera över om deras uppfattning hade förändrats efter att naturvärdesbedömningen genomförts. Syftet var att synliggöra att det inte bara krävs kunskap om sin skog, utan att även sättet kunskapen samlas in på har betydelse. Dessutom kan en skogsägare ha olika mål med sin skog, vilket i hög grad påverkar vad som faktiskt sker i skogen, oavsett enskilda bedömningar.

Avslutningsvis delades reflektionerna i helgrupp. Det blev en dag där studenterna fick möjlighet att öva på dialog, diskutera sina iakttagelser samt träna på att observera, reflektera och formulera visioner.

Bilagor:

Innehåll:

Bilaga 1: Lära in – Lära ut

Bilaga 2: Gantt-schema

Bilaga 3: Inbjudan + Kontrakt

Bilaga 4: Självskattningsformulär

Bilaga 5: Interna agendor för träffarna

Bilaga 6: Reflektionsfrågor för träffarna

Bilaga 7: Avslutande reflektionsfrågor

Bilaga 8: Kursutvärderingsfrågor

Bilaga 1: Lära in – Lära ut

Framtidens Hållbara Skogsbruk - LÄRA IN - LÄRA UT - svenska

Kursens fokus:

- Hur kan vi skapa förutsättningar för hållbart skogsbruk?
- Vilka möjligheter och utmaningar finns och vad blir effekterna?
- Kan vi nå önskad kunskap genom dialog mellan experter / forskare, tjänstemän och markägare?

För att alla ska känna en nytta av sitt deltagande styrs kursens innehåll delvis av önskemål och idéer från er som deltar. Därför vill vi att du tänker till och besvarar dessa två frågor:

* Required

...

1. Namn *

2. LÄRA IN

Vad vill jag lära mig inom området för utbildningen?

(ex. detta har jag funderat på....?, vilken effekt ger det om man....?, skulle man kunna göra så här...?) *

3. LÄRA UT

Vilka erfarenheter har jag och vad kan jag bidra med till de övriga deltagarna?

(ex. det här kan jag en del om..., det här brukar underlätta..., jag gjorde så och det blev bra...) *

4. Skulle du vilja vara markvärd vid någon av träffarna i Sverige? *

☐ JA

☐ NEJ

5. Om du svarat JA på frågan ovan:

Har du något förslag på vad som skulle kunna vara intressant att titta på och prata om på träffen?

Bilaga 2: Gantt-schema

Gränslös arbetskraft till skogs - GATS, AP 1.3

	2023		2024												2025					
	okt-nov	december	januari	februari	mars	april	maj	juni	juli	augusti	september	oktober	november	december	januari	februari	mars	april	maj	juni
Beviljat																				
Projektledarmöte, introduktion																				
Uppstart hela projektet																				
Kick off hela projektet				19-20 feb																
Bygga styrgrupp																				
Styrgruppsmöte, digitalt						10-18 april														
Styrgruppsmöte, fysiskt								04-Jun												
Ta fram material																				
Rekrytera skogsägare																				
Informationsmöte för nyfikna, digitalt																				
Skicka ut inbjudan																				
Styrgruppsmöte, digitalt										16-Aug										
1 träff - Kick off											19-Sept									
Styrgruppsmöte, digitalt											27-Sept									
2 träff												17-Oct								
Styrgruppsmöte, digitalt												21-Oct		06-Dec			20-Mar			
Supertext/WhatsUp																				
3 träff																		09-Apr		
Styrgruppsmöte, digitalt																		15-Apr		
4 träff																		29-Apr		
Styrgruppsmöte, digitalt																			09-May	
5 träff, Avslutning																			27-May	
Styrgruppsmöte, fysiskt																			28-May	
Styrgruppsmöte, digitalt																				16-Jun
Rapportering																				

Bilaga 3: Inbjudan + Kontrakt

FRAMTIDENS HÅLLBARA SKOGSBRUK Din skog, dina mål.

Utbildning för enskilda privata skogsägare inom projektet "Gränslös arbetskraft till skogs" med fokus på framtidens hållbara skogsbruk.

Ett samarbete mellan Skogkurs, Skogsstyrelsen, Skogforsk Gammelkroppa Skogsskola, Mellanskog och Glommen Mjøsen Skog på temat "Din skog - dina mål".

Enskilda privata skogsägare kan ha många olika mål med sitt skogsäggande t.ex att hitta en balans mellan ekonomisk avkastning, natur- och kulturvärden och sociala värden såsom rekreationsvärden och/eller att skapa en estetiskt tilltalande landskapsbild.

Projektet arbetar efter en pedagogisk modell som utvecklats i ett EU-finansierat projekt (Nextfood). Utgångspunkten för lärandeprocessen är verkliga företeelser i er vardag i skogsbruket. Under utbildningen ligger fokus på att utveckla olika kompetens som behövs för att fatta välgrundade beslut och agera ansvarsfullt i sitt skogsbruk och i sin yrkesroll. På detta sätt integreras kunskap, färdigheter och erfarenheter inom området.

Erbjudande och önskemål

Genom en serie av fem dagsträffar i gränstrakterna Sverige-Norge med start i september 2024 vill vi skapa en arena för erfarenhetsutbyte mellan enskilda privata skogsägare, representanter från skogsägarföreningar och experter på till exempel skötsel av skog. Målet är att deltagarna ska bli mer aktiva i sitt eget skogsbruk genom att identifiera vad de har för mål och hur de ska göra för att nå dit, samt att andra deltagare ska öka sin förståelse för hur enskilda privata skogsägare resonerar kring sina fastigheter. Projektet ska även utvärdera lärandemodellen; kan den bidra till kunskap- och erfarenhetsinläring i skogsbruket?

Alla deltagare förväntas medverka vid träffarna och arbeta med det material som ingår som en del av utbildningen. Det är bland annat en enkät inför kursstart, skriftliga reflektioner, självskattning av den egna förmågan samt egna läromål och kursutvärderingar. Uppgifterna tar mellan 5-15 minuter men kan också skapa funderingar som stannar kvar under hela projektet. Modellen är lite annorlunda än en traditionell undervisning och det krävs därför en annan typ av engagemang när man deltar i denna utbildning.

Förväntningar och förberedelser

Innehållet på träffarna styrs delvis av deltagarnas egna önskemål och idéer. Därför vill vi att alla inför första träffen tänker till och kan besvara följande två frågor:

- Vad vill jag lära mig inom området för utbildningen?
(*Detta har jag funderat på..? Vilken effekt ger det om man..? Skulle man kunna göra så här...?*)
- Vilka erfarenheter har jag och vad kan jag bidra med till de övriga deltagarna?
(*Det här kan jag en del om.., Det här brukar underlätta.., Jag gjorde så och det blev bra...*)

Svaren på dessa frågor blir utgångspunkten när vi utvecklar det ämnesmässiga innehållet i utbildningen. Frågorna kommer att skickas ut digitalt i början av september.

Träffarna är planerade till nedanstående datum:

- 2024-09-19
- 2024-10-17
- 2025-04-09
- 2025-04-29
- 2025-05-27

Har du frågor eller funderingar kontakta gärna oss!

Malin Juter, Projektledare Skogforsk	malin.juter@skogforsk.se	+46 70 911 87 64
Jo-Petter Grindstad, Glommen Mjosen Skog	jpg@glommen-mjosen.no	+47 957 59 440
Kajsa Lander, Mellanskog	kajsa.lander@mellanskog.se	+46 70 340 39 97

Här kan du läsa mer om projektet "Gränslös arbetskraft till skogs" och tidigare projekt:

[Skogsjobb – skogsjobb.org](https://skogsjobb-skogsjobb.org)

[Livslångt lärande i skogsbruket – erfarenheter av en pedagogisk modell från Nextfoodprojektet - Skogforsk](#)

Projektet i korthet:

FRAMTIDENS HÅLLBARA SKOGSBRUK

Din skog, dina mål

Deltagaravtal:

Som deltagare i kursen är min ambition att medverka vid samtliga träffar och bidra aktivt för ett lyckat resultat. Jag kommer även att ägna en viss tid mellan träffarna för att reflektera över kursens innehåll, besvara korta enkätfrågor och utvärderingar.

Jag godkänner att ni får använda dokumentation från kursträffarna (ex fotografier & anonymiserade citat) till olika typer av rapporter och presentationer av projektet.

Ort och datum:

Underskrift:

Interreg

Medfinansieras av
EUROPEISKA UNIONEN

skogforsk

SKOGSSTYRELSEN

SKOGKURS

Sverige – Norge

GAMMELKROPPA
SKOGSSKOLA & KONFERENS

MELLANSKOG

Glommen Mjøsen Skog

Bilaga 4: Självskattning

Självskattning/ Selvrapportering

	Kunskapsnivå				
	NOVIS	NYBÖRJARE/ NYBEGYNNER	KOMPETENT	SKICKLIG /DYKTIG	EXPERT /EKSPERT
OBSERVATION					
Kunna observera olika situationer i fält ur ett drivningstekniskt perspektiv/ Kunne observere ulike situasjoner i felt fra et driftsteknisk perspektiv.					
Kunna observera olika situationer i fält ur ett ekologiskt perspektiv/ Kunne observere ulike situasjoner i felt fra et økologisk perspektiv.					
Skapa en omfattande översikt över en komplex situation/ Lage en omfattende oversikt over en kompleks situasjon.					
Göra en analys av hela situationen innan du drar slutsatser/ Gjøre en analyse av hele situasjonen før du trekker konklusjoner.					

	NOVIS	NYBÖRJARE/ NYBEGYNNER	KOMPETENT	SKICKLIG /DYKTIG	EXPERT /EKSPERT
VISIONÄRT ARBETSSÄTT/ARBEIDSMÅTE					
Ha grundläggande kännedom om vad som stimulerar respektive blockerar kreativitet hos enskilda individer eller grupper/ Ha grunnleggende kjennskap til hva som stimulerer eller blokkerer kreativitet hos enkeltindivider eller grupper.					
Förstå processerna som underlättar en grupps förmåga att identifiera dagens kritiska utmaningar och föreställa sig ett önskat framtida tillstånd/ Forstå prosessene som letter en gruppes evne til å identifisere dagens kritiske utfordringer og forestille seg en ønsket fremtidig tilstand.					
Kunna inspirera förändringar genom att hjälpa en grupp att utveckla och anpassa sig till en gemensam vision/ Kunne inspirere til endringer ved å hjelpe en gruppe med å utvikle og tilpasse seg en felles visjon.					
REFLEKTION/REFLEKSJON					
Medvetenhet om refleksjonens roll i personligt lärande och utveckling/ Bevissthet om refleksjonens rolle i personlig læring og utvikling.					
Koppla samman situationer i skogen till teori relaterat till skogsbruk och personlig utveckling/ Koble sammen situasjoner i skogen med teori relatert til skogbruk og personlig utvikling.					
Anslut erfarenheter och teori till egen personlig utveckling/ Knytte erfaringer og teori til egen personlig utvikling.					
Förmåga att lära på egen hand/ Evne til å lære på egen hånd.					

	NOVIS	NYBÖRJARE/ NYBEGYNNER	KOMPETENT	SKICKLIG /DYKTIG	EXPERT /EKSPERT
DIALOG					
Förstå skillnaderna mellan debatt, diskussion och dialog/ Forstå forskjellene mellom debatt, diskusjon og dialog.					
Kan förklara syftet och riktlinjer för dialog till en grupp människor/ Kunne forklare formålet og retningslinjene for dialog til en gruppe mennesker.					
Kan identifiera och formulera frågor som stimulerar till dialog/ Kunne identifisere og formulere spørsmål som stimulerer til dialog.					
Kan bedöma och utforska olika perspektiv och samt identifiera och utmana antagandena bakom ditt eget och en grupps tänkande/ Kunne vurdere og utforske ulike perspektiver samt identifisere og utfordre antakelsene bak ditt eget og en gruppes tenkning.					

Namn / Navn – för att veta att just du svarat behöver vi ditt namn – svaren behandlas anonymt

Datum / Dato:

Bilaga 5: Interna agendor för träffarna

Framtidens hållbara skogsbruk

Arbetspaket 1.3 inom Gränslös arbetskraft till skogs

Träff 0 – tisdag 4 juni 2024

Plats: Uppsala

Tid: 09:30 - 16:00

Uppstartsmöte av en del av projektet "Gränslös arbetskraft till skogs" (2023–2026) med målet att:

- Öka intresset för skogliga jobb
- Ge möjlighet till kompetensutveckling för redan anställda

Projektet innehöll två huvudarbetspaket:

1. Utbildning & livslångt lärande
2. Främja intresset för skogliga yrken

Arbetspaket 1.3 *Framtidens hållbara skogsbruk* försökte vi bidra till utbildning och livslångt lärande.

På uppstartsmötet gick vi igenom:

*Arbetspaketets syfte och mål:

Syfte:

- Skapa ett erfarenhetsutbyte som kan bidra till ett livslångt lärande.
- Vidareutbildning behövs för att säkerställa att dagens och morgondagens anställda utvecklar sin kunskap om skogliga ämnen. Arbetet med livslångt lärande bidrar till att anställda stannar kvar i jobbet och stannar längre i arbete.

Mål:

- Pröva modellen och anpassa den för att fungera som fortbildning inom skogssektorn.
- Alla projektpartners känner till modellen och har erfarenhet av att pröva den för att kunna ta med den till den egna organisationen.

*Nextfood-modellen

*Kärnkompetenserna

*Strukturen med bokade datum

7 träffar

(5 träffar med skogsägare, 2 träffar i styrgruppen)

8 digitala träffar

- Samt alla dokument (se bilagor)

Framtidens hållbara skogsbruk

Träff 1 – torsdag 19 september 2024

Plats: Rattsjögården

Tid: 10.00 – 15.00 (inkl. fältlunch vid 12.30)

10:00 Samling med fika

Välkomna till Rattsjögården

Presentationsrunda av alla deltagare (namn, plats, tankar kring kursen)

Presentation av projektet

- Gränslös arbetskraft till skogs
- Ap 1.3

*Upplägg: Lära in/lära ut – presentera frågan, möjlighet till gårdsbesök

*Kärnkompetenser

11:00 Dagens tema: *Framtidens hållbara skogsbruk. – vad lägger du i begreppet?*

Promenad runt fastigheten

12:30 LUNCH

Våra verktyg

- Kärnkompetenserna
- Reflektionsbok
- Självskattning
- Avtal

Upplägg och arbetsform

- Träffar
- Chatt - WhatsApp-grupp

Reflektion, kursutvärdering

15:00 Avslut med fika

Framtidens hållbara skogsbruk

Arbetspaket 1.3 inom Gränslös arbetskraft till skogs

Träff 2 – torsdag 17 oktober 2024

Plats: Hemnes

Tid: 10:00 - 15:00

10:00 Samling med fika.

Välkommen med presentationsrunda av deltagare och platsen

Repetition av projektet och kärnkompetenserna

10:45 Dagens tema: *Föryngring i framtidens hållbara skogsbruk*

- Vad tänker du på när vi säger föryngring?
- Har du gjort, fått eller står du inför en föryngring?
- Vilka beslut tror du att du behöver ta?

Promenad på fastigheten, titta och diskutera

- Markberedning - markberedningsmetoder
- Plantering
- Naturlig föryngring
- Rätt trädslag på rätt plats

Ca 12:30 LUNCH

Promenad igen på fastigheten titta på skogsbilväg och friluftsliv

14:15 Våra verktyg idag

- Deltagande – Är alla aktiva, pratar, frågar, observerar?
- Observation – vad ser vi i de olika miljöerna, något du känner igen, tycker sticker ut?
- Dialog
- Vision - Visionsövning vad tänker du nu kring föryngring på din skog, vad drömmer du om?
- Reflektion – Reflektionsblankett med frågor om dagen

Nästa träff

15:00 Avslutar med fika

Framtidens hållbara skogsbruk

Arbetspaket 1.3 inom Gränslös arbetskraft till skogs

Träff 3 – onsdag 9 april 2025

Plats: Häljeboda

Tid: 10:00 - 15:00

10:00 Samling med fika

Välkommen och kort presentationsrunda av deltagare och plats

Repetition av projektet och kärnkompetenserna

Dagens tema: *Ekonomi i ett hållbart skogsbruk – ekonomi ur flera olika aspekter*

Kort promenad till grannfastigheten – vi möter markägaren som berättar om sina tankar och brukande med häst i sitt skogsbruk.

Åter till bilarna och kort bilfärd till skiften med skog i blandade åldrar.

CA 12:30 LUNCH

Konkreta sätt att räkna på sin skog. Åtgärder under en omloppstid.

- Vad är det som kostar?
- Vad betyder tidpunkten för ekonomin?
- Att tänka på klimatet, skador, tillväxt och marknadens efterfrågan

Gissa värdet på ett träd

14:15 Våra verktyg idag

- Deltagande – Är alla aktiva, pratar, frågar, observerar?
- Observation – kan du se tecken på olika scenarion för åtgärder?
- Dialog
- Vision – Hur vill du att din ekonomi kring skogen ska fungera?
- Reflektion – Reflektionsblankett med frågor om dagen

Nästa träff/ Whats app

15:00 Avslutar dagen med fika

Framtidens hållbara skogsbruk

Arbetspaket 1.3 inom Gränslös arbetskraft till skogs

Träff 4 – tisdag 29 april 2025

Plats: Torsby

Tid: 10:00 - 15:00

10:00 Samling med fika.

Välkommen med presentationsrunda av deltagare och platsen

Repetition av projektet och kärnkompetenserna

10:30 Dagens tema: *Olika intressen i framtidens hållbara skogsbruk*

Promenad längs vandringsled med stopp för olika diskussioner och erfarenhetsutbyte. Lite över 1 km vandring upp för ett berg. På toppen väntar en stuga med grillplats och utedass.

Ca 12:30 LUNCH

Gruppövningar – vi prövar olika "glasögon" för att främja skogen ur olika intressen (jakt, turism, produktion, naturvärden, friluftsliv, klimat, specialsортiment)

Promenad nerför berget längs en skoterled tillbaka till bilarna.

Våra verktyg idag

- Deltagande – Är alla aktiva, pratar, frågar, observerar?
- Observation – Vad kan man bygga vidare på för att främja olika intressen?
- Dialog
- Vision – Testa några glasögon på din egen skog. Hur skulle din skog se ut då?
- Reflektion – Reflektionsblankett med frågor om dagen

15:00 Avslutar med fika

Framtidens hållbara skogsbruk

Arbetspaket 1.3 inom Gränslös arbetskraft till skogs

Träff 5 – tisdag 27 maj 2025

Plats: Rena

Tid: 10:00 - 15:00

10:00 Samling med fika.

Välkommen med presentation och repetition

Besök av ett annat arbetspaket i Gränslös arbetskraft till skogs. Vi kommer få testa en digital lärmiljö med hjälp av VR-glasögon. Titta in i framtiden och se vad olika val av åtgärder får för effekter i ett hyggesfritt skogsbruk.

Dagens tema: *Hyggesfritt i framtidens hållbara skogsbruk*

Bilar ut i skogen

Ca 12:45 LUNCH vid Tverrteigkoia

Förflyttning i skogen ca 500 meter. Förberedelser till hyggesfritt

Åter till tunet/samlingsplatsen

Våra verktyg idag

- Deltagande – Är alla aktiva, pratar, frågar, observerar?
- Observation – Vilka skogar passar för hyggesfritt?
- Dialog
- Vision – Är VR-glasögon en del av framtidens lärande i skogen? Vad tror du om hyggesfritt i framtidens hållbara skogsbruk?
- Reflektion – Reflektionsblankett med frågor om dagen

15:00 Avslut med fika

Framtidens hållbara skogsbruk

Arbetspaket 1.3 inom Gränslös arbetskraft till skogs

Träff 6 – onsdag 28 maj 2025

Plats: Elverum

Tid: 08:00 - 13:00

08:00 Uppstart och incheckning

Vad vi minns – skapa tidslinje

Dina 5 viktigaste lärdomar från projektet

Andra erfarenheter

Bensträckare

09:00 Brainstorm inför rapporten – vilka kapitel vill vi ha med

Börja skriva

10:00 Fika

Frågor/input

Fortsätt skriva

Avsluta, sammanfatta:

Vilka mer i din organisation kan ha nytta av detta och hur når man dem?

Hur går vi vidare?

Möte till hösten (datum)

12:00 Lunch

13:00 Avfärd

Bilaga 6: Reflektionsfrågor för träffarna

REFLEKTIONER – Deltagare

TRÄFF 1

1. Reflektera över dagens träff - det vi pratat om och sett i skogen idag på temat

Framtidens hållbara skogsbruk.

- Vad har du lärt dig idag?
- Blev du inspirerad att tillämpa något på din egen fastighet
 - om JA: vad och varför?
 - om NEJ: varför inte?
- 2. När du tänker på **övriga moment** i dagens agenda
 - Vilket/vilka moment tycker du var särskilt användbara, inspirerande eller intressanta?
 - Varför fastnade du för just dessa moment?

Reflektioner – Projektteam

Om dagens upplevelse och erfarenheter – "our prouds and sorries"

Träff 1

1. Reflektera över **dagens träff**
 - När vi planerade denna träff - vad var det vi ville uppnå?
2. Idag har vi genomfört **första träffen av fem**
 - vad har fungerat bra – moment, arrangemang etc?
 - vad gick mindre bra och varför?
 - vad har vi lärt oss och tar med oss in i nästa träff?

REFLEKTIONER – Deltagare

TRÄFF 2

1. Reflektera över dagens träff – det vi pratat om idag på temat **Föryngring i framtidens hållbara skogsbruk**.
 - Vad har du lärt dig?
 - Blev du inspirerad att tillämpa något på din egen fastighet
 - om *JA*: vad och varför?
 - om *NEJ*: varför inte?
2. När du tänker på övriga moment i dagens agenda
 - Vilka moment tycker du var särskilt användbara, inspirerande eller intressanta?
 - Varför fastnade du för just dessa moment?

Reflektioner – Projektteam

Träff 2

1. Reflektera över **dagens träff**
 - När vi planerade denna träff - vad var det vi ville uppnå?
2. Idag har vi genomfört **andra träffen av fem**
 - vad har fungerat bra – moment, arrangemang etc?
 - är det något av det vi lärde i samband med genomförande av första träffen som vi tillämpat på denna träff som påverkat på ett positivt sätt – vad?
 - vad gick mindre bra och varför?
 - vad har vi lärt oss och tar med oss in i nästa träff?

REFLEKTIONER – Deltagare

TRÄFF 3

På dagens träff har vi använt flera av våra kärnkompetenser – vi har observerat och visionerat kring vilket/vilka mål du bestämt för din skogsfastighet. Under hela dagen har vi också haft en dialog (parvis eller i storgrupp). Ibland har ni kombinerat kompetenser i samma pass/övning.

1. Reflektera över kompetensen visionärt tänkande

- hur upplevde du att det var?
- I vilka sammanhang tror du att kompetensen att visionera kan vara användbar?

2. Tänk nu på hur hela dagen varit – från att du klev ur bilen på XX gård i morse fram till nu när du sitter med dagens sista uppgift

Du har förhoppningsvis lärt dig en eller flera saker under träffen.

- Berätta vad du lärt dig och beskriv vilka kompetenser du använt dig av under dagen för att ta in kunskap och information

3. Troligen har du också själv bidragit till gruppens lärande under dagen

- Berätta vad och på vilket sätt du upplever att du bidragit till gruppens lärande under dagen

Om det skulle vara så att du just idag inte tycker att du bidragit med något speciellt – välj ut något från en av de tidigare träffarna och berätta på vilket sätt du bidragit till gruppens lärande!

REFLEKTIONER – Projektteam

Träff 3

1. Reflektera över dagens träff
 - När vi planerade denna träff - vad var det vi ville uppnå?
2. Reflektera kring dagens möte när det gäller innehåll, genomförande och *kringarrangemang*.
 - Skriv ner 3 saker som du fann speciellt inspirerande och intressanta – utveckla gärna!
3. Tänk dig att du innan denna träff hade tillgång till en tidsmaskin och redan har upplevt hela träffen i förväg! 🤔
 - Är det något som du skulle ändrat på eller gjort annorlunda om du vetat då vad du vet nu (när det strax är dags att avsluta för dagen)?

Berätta kort vad och hur du skulle gjort istället!

REFLEKTIONER – Deltagare

TRÄFF 4

*Dagens reflektion handlar om **kärnkompetenserna** observation, reflektion, dialog och deltagande*

1. Hur tänker du kring kärnkompetenserna – beskriv kort vad begreppen innebär för dig:
 - Observation - att observera?
 - Reflektion - att reflektera?
 - Deltagande – att delta aktivt?
 - Dialog - att ha en dialog?
2. Fundera över *något sammanhang* (utanför träffarna) då du använt dig av någon eller några av kompetenserna och vad det *tillförde* att använda dig av dessa – beskriv kort!

Ex. vad var det du observerade och vad var det du såg (som du kanske inte skulle uppmärksammat om du bara tittat, inte observerat)?

- Observation
 - Dialog
 - Reflektion
 - Vision
3. Var det en medveten tanke att du skulle observera, visionera, ha en dialog och / eller reflektera vid dessa tillfällen eller är det något du upptäckt att du gjorde, efteråt eller nu idag när du uppmanas att reflektera?

REFLEKTIONER – Projektteam

TRÄFF 4

*Dagens reflektion handlar om **kärnkompetenserna** observation, reflektion, dialog och visionärt tänkande*

1. Hur tycker du att vi lyckas med att förmedla kompetenserna till gruppen?
2. Vilken av kompetenserna är lättast att förmedla?
 - Varför tror du att det är så?
3. Vilken av kompetenserna är svårast att förmedla?
 - Vad är det som är svårt och varför?

Reflektera kring din uppmärksamhet på kompetenserna - hur du själv använder dig av kompetenserna sedan vi började med caset.

4. Är du uppmärksam på när och hur du använder dig av kompetenserna i din vardag – i jobbet, privat etc. – berätta kort!
5. Har det hänt att du bestämt dig i förväg för att ”nu / idag / i dessa situationer ska jag använda kompetens X” – utveckla dina tankar och berätta om ett sådant tillfälle!
6. Händer det att du i efterhand kommer på att ”nu använde jag kompetens X” - berätta om någon sådan händelse!

/////

REFLEKTIONER – Deltagare och projektteam

TRÄFF 5

Ingen 15-minuters-reflektion – istället hemläxa med sammanfattande reflektion över hela kursperioden

Bilaga 7: Avslutande reflektionsfrågor

SLUTREFLEKTION - Deltagare

Skriv ner dina reflektioner under varje fråga, svara så utförligt du kan och använd så mycket utrymme du behöver till respektive fråga.

Dina tankar och synpunkter är viktiga för projektet!

Börja med att gå tillbaka i tanken till dagen då du först fick inbjudan till denna kurs.

- 1) Berätta hur du tänkte när du såg erbjudandet - vad var det som avgjorde att du anmälde dig att delta?

Den pedagogiska modellen bygger på att kunskapsutbyte sker från alla till alla som deltar, d v s cirkulärt lärande i stället för "top-down".

- 2) Fundera på *hur* vi lärt oss och *om* kunskapen satt sig på ett annat sätt jämfört med om vi hade erbjudit traditionell katederundervisning med föreläsningar på samma tema istället – utveckla dina tankar kring detta!

För att underlätta lärandet och för att få syn på vårt eget lärande har vi använt en verktygslåda som bl a innehåller de fyra kärnkompetenserna – observation, reflektion, dialog och vision.

- 3a) Tycker du att det gjort någon skillnad att vi använt kompetenserna - har de bidragit till gruppens och din egen utveckling på något sätt – berätta hur?

I vår verktygslåda ingår förutom kompetenserna också appen WhatsApp, där vi utbytt bilder, funderingar, frågor och svar, nyttiga länkar m m.

- 3b) Berätta *vilka* av verktygen – observation, reflektion, dialog, vision och WhatsApp som du tycker är särskilt användbara och varför?

Relatera till dina erfarenheter från kursen och reflektera kring ditt eget lärande – både vad gäller innehåll, inverkan på dina tankar kring din egen fastighet och lärprocessen.

- 4a) Vad har du lärt dig under träffarna?

- 4b) Vad kommer du att bära med dig?

- 5) Under vilken av aktiviteterna kände du dig mest engagerad och vad tror du att det var som bidrog till detta?

- 6) Har du genom att delta i samtal och övningar under kursen fått syn på någon kunskap / kompetens som du inte visste att du hade – berätta!

- 7) Skriv ner 3 viktiga saker som du vill göra på din fastighet nästa vecka / nästa månad / nästa år (du väljer själv den eller de tidsperspektiv som passar).

Ju mer man lär sig om ett ämne, desto fler frågor brukar dyka upp....

8a) Vilka frågor hjälpte aktiviteterna dig att finna svar på?

8b) Vilka nya frågor (när det gäller ditt eget skogsbrukande och/eller något annat

SLUTREFLEKTION - Projektteam

Skriv ner dina reflektioner under varje fråga, svara så utförligt du kan och använd så mycket utrymme du behöver till respektive fråga.

Frågorna relaterar i till modellen generellt och till kursaktiviteterna i Framtidens hållbara skogsbruk!

Börja med att i tanken titta tillbaka på kursen – från planering inför rekrytering av deltagare, genom de 5 träffarna och fram till idag när vi håller på att knyta ihop säcken.

- 1) Hur upplever du att helheten blev – huvudtema, innehåll och frågeställningar?
- 2) Hur väl tycker du att vi lyckats fånga in deltagarnas (inkl. dina egna) läromål?
- 3) Om du skulle planera och genomföra en liknande kurs igen
 - a) berätta vad du skulle behålla och varför du tycker så
 - b) berätta vad du skulle göra annorlunda eller ta bort och varför du tycker så

OBS! Tänk brett - alltifrån planering, process, genomförande och innehåll

Den pedagogiska modellen bygger på att kunskapsutbyte sker från alla till alla som deltar, d v s cirkulärt lärande i stället för "top-down".

- 4) Fundera på *hur* vi lärt oss och *om* kunskapen satt sig på ett annat sätt jämfört med vid traditionell katederundervisning – utveckla dina tankar kring detta!
- 5) Beskriv hur du upplever att kursdeltagarnas engagemang varit över tid - för projektet som helhet och på träffarna.
- 6) Hur upplever du att deltagarnas kompetenser utvecklats? Ge gärna konkreta exempel!

För att underlätta lärandet och för att få syn på vårt eget lärande har vi använt en verktygslåda som bl a innehåller de fyra kärnkompetenserna – observation, reflektion, dialog och vision. I verktygslådan ingår också appen WhatsApp, där vi utbytt bilder, funderingar, frågor och svar, nyttiga länkar m m.

7a) Tycker du att det gjort någon skillnad att vi använt kompetenserna - har de bidragit till gruppens och din egen utveckling på något sätt – berätta hur?

7b) Berätta *vilket/vilka* av verktygen – observation, reflektion, dialog, vision och WhatsApp som du tycker är särskilt användbara och varför?

Relatera till dina egna erfarenheter från kursen och reflektera kring din egen upplevelse av processen och ditt eget lärande.

8a) Berätta - vad har *du själv* fått ut av att delta i projektet och hur dina tankar gått under processen!

8b) Under vilken av aktiviteterna kände du dig mest engagerad och vad tror du att det var som bidrog till detta?

8c) Har du genom att delta i projektet (som del i projekt-teamet och under träffarna) fått syn på någon kunskap / kompetens som du inte visste att du hade? – Berätta!

Till sist, några frågor med koppling till framtiden och hur du och din organisation kan komma att använda modellen i olika sammanhang

9a) Tänk dig att du ska berätta för dina kollegor om modellen så att de får en bra bild över principerna och hur den fungerar – vad säger du för att de ska förstå och bli intresserade?

9b) Reflektera fritt kring hur dina erfarenheter från detta projekt kan komma till nytta i din roll och/eller i din organisation?

9c) I vilka sammanhang och för vilken/vilka målgrupper tror du att modellen kan vara användbar?

Vad händer nu?

- Skriv ner 3 viktiga saker med koppling till modellen och denna kursomgång som du tar med dig och kommer att tillämpa i din yrkesroll inom en snar framtid!

Bilaga 8: Kursutvärderingsfrågor

Framtidens Hållbara Skogsbruk - svenska - KURSUTVÄRDERING

Vi vill veta hur du upplevt kursen DENNA DAG och ber dig svara ärligt på följande frågor:

* Required

1. *

För att veta att just du svarat behöver vi ditt namn - svaren kommer att behandlas anonymt

2. Plats och datum *

3. Vilken yrkesgrupp tillhör du? *

☐ Markägare

☐ Tjänsteman

☐ Forskare

4. Är projektets mål tydligt? *

☐ Ja

☐ Nej

☐ Tveksamt

5. Verkar förklaringen av de olika kärnkompetenserna begriplig? *

☐ Ja

☐ Nej

☐ Tveksamt

6. Känner du nyfikenhet och/eller intresse för att delta i projektet? *

- ☐ Ja
- ☐ Nej
- ☐ Tveksamt

7. Tror du att du kommer att kunna utveckla din kunskap genom att delta i projektet? *

- ☐ Ja
- ☐ Nej
- ☐ Tveksamt

8. Känner du att det du vill bidra med kommer fram i diskussionerna i gruppen? *

- ☐ Ja
- ☐ Nej
- ☐ Tveksamt

9. Har något under dagens möte gett nya insikter eller kunskaper? *

- ☐ Ja
- ☐ Nej
- ☐ Tveksamt

10. Hur nöjd är du med dagens möte på en skala 0 – 10 (sätt x på linjen nedan) *

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

11. Fokus och Intresse - sätt ett kryss på skalan mellan PRODUKTION och BIODIVERSITET *

	1 - Produktion	2	3	4	5	6	7 - Biodiversitet
Var känner du att du i det dagliga arbetet lägger mest fokus?	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Var känner du att du har mest intresse?	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Var känner du att din rådgivare / arbetsgivare lägger mest fokus?	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
I vilka frågor för du oftast återkoppling och feedback?	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kring vad skulle du helst vilja utvecklas och lära dig mer?	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

12. Kryssa för de ord som du tycker beskriver dagen som helhet *

- ☐ Rolig
- ☐ Svår
- ☐ Intressant
- ☐ Obegripligt
- ☐ Högtravande
- ☐ Spännande
- ☐ Onödigt
- ☐ Bra diskussioner
- ☐ Dåliga diskussioner
- ☐ Utmanande
- ☐ Høgt i tak
- ☐ För praktiskt
- ☐ Tyst
- ☐ Ingen lyssnar
- ☐ Jag blev lyssnad på
- ☐ Jag lyssnade på andra
- ☐ Jag lärde mig något nytt
- ☐ Jag lärde mig inget
- ☐ Ingen lärde sig något
- ☐ Ointressant
- ☐ Tråkigt
- ☐ För akademiskt
- ☐ Alla får prata
- ☐ Öväntat
- ☐ Positiv

13. Komplettera gärna om du har något du vill tillägga angående detta möte!